

De strafvorderlijke relevantie van persoonsgegevens van slachtoffers

Uitgevoerd door het Nederlands Studiecentrum
Criminaliteit en Rechtshandhaving (NSCR)

In opdracht van de Raad voor de rechtspraak
Juni 2022 Amsterdam

Colofon

Opdrachtgever

Raad voor de rechtspraak
Postbus 90613
2509 LP Den Haag

Ministerie van Justitie en Veiligheid

Postbus 20301
2500 EH Den Haag

Deze publicatie verschijnt in het kader van het wetenschappelijk onderzoeksprogramma van de Raad voor de rechtspraak. Uitgave daarvan betekent niet dat de inhoud het standpunt van de Raad voor de rechtspraak weergeeft.

Onderzoek in opdracht van de Raad voor de rechtspraak. De integrale tekst van dit rapport is gratis te downloaden van: www.rechtspraak.nl/Organisatie/Raad-Voor-De-Rechtspraak

Onderzoekers

mr. N. (Nina) Ranzijn	(NSCR)
dr. J. (Joris) Beijers	(NSCR)
F. (Freya) Augusteijn MSc	(NSCR)
prof. dr. mr. S. (Sonja) Meijer	(VU)
prof. dr. A. (Antony) Pemberton	(NSCR)

Begeleidingscommissie

Voorzitter: prof. dr. mr. J.H. (Jan) Crijns	(Universiteit Leiden)
prof. dr. mr. S. (Suzan) van der Aa	(Universiteit Maastricht)
drs. B.J. (Bart) Diephuis	(Raad voor de rechtspraak)
mr. I.T.E.H. (Inga) van Doornmalen	(Raad voor de rechtspraak)

Uitgever

Xerox | OSAGE, Utrecht

Vormgeving

Corps, Den Haag

Opmaak binnenwerk

Xerox | OSAGE, Utrecht

De verantwoordelijkheid voor de inhoud berust bij de Raad voor de rechtspraak.

Het gebruik van cijfers en/of teksten als toelichting of ondersteuning in artikelen, scripties en boeken is toegestaan mits de bron duidelijk wordt vermeld. Vermenigvuldigen en/of openbaarmaking in welke vorm ook, alsmede opslag in een retrieval system, is uitsluitend toegestaan na schriftelijke toestemming van de Raad voor de rechtspraak. Raad voor de rechtspraak aanvaardt geen aansprakelijkheid voor drukfouten en/of andere onvolkomenheden.

The responsibility for the contents of this report lies with Raad voor de rechtspraak. Quoting numbers or text in papers, essays and books is permitted only when the source is clearly mentioned. No part of this publication may be copied and/or published in any form or by any means, or stored in a retrieval system, without the prior written permission of Raad voor de rechtspraak. Raad voor de rechtspraak does not accept responsibility for printing errors and/or other imperfections.

De strafvorderlijke relevantie van persoonsgegevens van slachtoffers

Uitgevoerd door het Nederlands Studiecentrum
Criminaliteit en Rechtshandhaving (NSCR)

mr. N. (Nina) Ranzijn
dr. J. (Joris) Beijers
F. (Freya) Augusteijn MSc
prof. dr. mr. S. (Sonja) Meijer
prof. dr. A. (Antony) Pemberton

In opdracht van de Raad voor de rechtspraak en
gefinancierd door het Ministerie van Justitie en
Veiligheid

Juni 2022
Amsterdam

Inhoudsopgave

Samenvatting	6
1 Inleiding	11
1.1 Huidige maatregelen en beleid ter bescherming van de privacy van slachtoffers	12
1.2 Probleemstelling	13
1.3 Onderzoeksvraag	14
1.3.1 Operationalisatie	15
1.3.2 Deelvragen	16
1.4 Leeswijzer	17
2 Methoden	18
2.1 Interviews rechters	18
2.1.1 Werving van respondenten	18
2.1.2 Interviewtechniek	19
2.1.3 Procedure	20
2.1.4 Analyse	20
2.2 Dossieronderzoek	20
2.2.1 Selectie dossiers	21
2.2.2 Steekproef	21
2.2.3 Dataverzameling, analyse en procedure	24
3 Onderzoekresultaten	25
3.1 Persoonsgegevens van slachtoffers in het strafdossier	25
3.1.1 Aangifte en overige processen-verbaal van politie	29
3.1.2 Tenlastelegging	32
3.1.3 Bewijsstukken	33
3.1.4 Vordering benadeelde partij	34
3.1.5 Sanctietoemeting: locatieverbod, gebiedsverbod of contactverbod	35
3.2 Persoonsgegevens van slachtoffers tijdens het onderzoek ter terechtzitting	36
3.2.1 Vermelden van persoonsgegevens tijdens de zitting	36
3.2.2 Het onvermeld laten van persoonsgegevens tijdens de zitting	37
3.3 De relevantie van persoonsgegevens van slachtoffers	38
3.3.1 Juridisch-inhoudelijk relevant	38
3.3.2 Praktisch relevant	42
3.4 Persoonsgegevens van slachtoffers nodig in het strafdossier	44

4	Conclusie	47
4.1	Deelvraag 1: Persoonsgegevens van slachtoffers in het strafdossier	48
4.2	Deelvraag 2: Persoonsgegevens van slachtoffers tijdens de zitting	49
4.3	Deelvraag 3: Strafvorderlijke relevantie van persoonsgegevens van slachtoffers	50
4.4	Deelvraag 4: Aanbevelingen	51
4.4.1	Aangedragen door rechters	51
5	Discussie	54
5.1	Interviews	54
5.2	Dossieronderzoek	55
	Literatuurlijst	56
	Bijlage 1 Topiclijst interview	58

Samenvatting

Aanleiding

De rechtspositie van slachtoffers is aanzienlijk verbeterd maar deze heeft ook een schaduwzijde: slachtoffers zijn zichtbaarder geworden in het strafdossier, tijdens strafzittingen en in de media. Dit raakt aan hun persoonlijke levenssfeer.¹ Persoonsgegevens van slachtoffers worden op veel verschillende manieren en momenten vermeld in strafdossiers en voorgelezen tijdens openbare zittingen.² Het is zelfs een automatisme dat identificerende persoonsgegevens van slachtoffers worden opgenomen in processtukken, terwijl deze gegevens niet altijd nodig lijken te zijn voor strafvorderlijke beslissingen.³ Het is hierbij niet onbelangrijk te vermelden dat personen sinds de opkomst van het internet en sociale media makkelijker vindbaar zijn. Onthullingen van persoonsgegevens van het slachtoffer maken het slachtoffer hierdoor extra kwetsbaar.

Hoewel mogelijkheden bestaan om persoonsgegevens onvermeld te laten in bepaalde dossierstukken, is gebleken dat slachtoffers zich vaak niet bewust zijn hiervan.⁴ De realiteit blijft derhalve dat persoonsgegevens van slachtoffers nog steeds op veel verschillende momenten in het strafproces worden toegevoegd aan het procesdossier. Vanuit de politiek wordt nu ingezet op een meer generieke oplossing: het onvermeld laten van privacygevoelige gegevens van alle slachtoffers in alle dossierstukken.⁵ Persoonsgegevens van slachtoffers kunnen echter nodig zijn voor de rechter om beslissingen te nemen, en dus strafvorderlijk relevant zijn. Deze gegevens kunnen niet zonder meer worden weggelaten uit het dossier.

1 Malsch, Dijkman & Akkermans 2015, p. 19.

2 Slachtofferhulp Nederland 2020.

3 Malsch, Dijkman & Akkermans 2015.

4 Slachtofferhulp Nederland, 2020.

5 Kamerstukken II 2020/21, 35349, 7.

Inmiddels is de wetswijziging door de Tweede en Eerste Kamer aangenomen, maar nog niet in werking getreden. Gelet op de strafvorderlijke relevantie van bepaalde persoonsgegevens van slachtoffers is het van belang te achterhalen welke slachtoffergegevens wanneer nodig zijn voor een door de rechter te nemen beslissing. Zo kan bepaald worden welke slachtoffergegevens onvermeld kunnen blijven en welke gegevens niet.

Methoden en onderzoeksvraag

Met behulp van een multi-method-design is onderzocht wanneer welke persoonsgegevens van het slachtoffer strafvorderlijk relevant zijn. Er zijn interviews met rechters, raadsheren en rechters-commissarissen gehouden en een dossieronderzoek is uitgevoerd. De huidige werkwijze ten aanzien van het vermelden van persoonsgegevens van het slachtoffer in het strafdossier en tijdens de zitting is in kaart gebracht, alsmede de strafvorderlijke relevantie hiervan. De persoonsgegevens die zijn meegenomen in het onderzoek zijn: de naam, de geboortedatum, het adres, het telefoonnummer, het e-mailadres en het Burgerservicenummer.

Resultaten

Persoonsgegevens van slachtoffers in het strafdossier

Alle persoonsgegevens van slachtoffers blijken voor te komen in verschillende processtukken van het strafdossier. Sommige processtukken bevatten in de regel persoonsgegevens en andere nooit. Rechters geven aan dat persoonsgegevens met name voorkomen in de aangifte, processen-verbaal, de tenlastelegging, stukken die dienen ter bewijs, de vordering benadeelde partij en documenten die zien op de oplegging van een locatie-, gebieds- of contactverbod. Hier zijn verschillende redenen voor.

- In het algemeen worden persoonsgegevens genoteerd ter identificatie en om slachtoffers gedurende het strafproces te kunnen contacteren of oproepen. Persoonsgegevens worden echter ook uit automatisme opgenomen in een gestandaardiseerd invulveld in de aangifte en overige processen-verbaal.⁶ Persoonsgegevens kunnen ook in andere contexten in de aangifte en in overige processen-verbaal vermeld worden, namelijk: 1) in de ondertekening van het processtuk door het slachtoffer; 2) in de beschrijving van een gestolen goed van een slachtoffer; 3) in een verhoor door de verdachte, getuige of aangever; en 4) in de omschrijving van opsporingshandelingen door een verbalisant.

6 Niet in elk proces-verbaal is een dergelijk gestandaardiseerd invulveld opgenomen.

- In de tenlastelegging worden persoonsgegevens genoemd omdat voldoende duidelijk omschreven moet worden voor welk specifiek strafbaar feit de verdachte wordt gedagvaard.
- In bewijsstukken kunnen persoonsgegevens van het slachtoffer voorkomen als deze relevant zijn voor de bewijsvraag.
- In de vordering van de benadeelde partij komen persoonsgegevens van het slachtoffer voor omdat deze genoteerd worden in een gestandaardiseerd invulveld, of omdat deze nodig zijn voor de onderbouwing van de vordering.
- In een locatie-, gebieds- of contactverbod worden persoonsgegevens van het slachtoffer vermeld omdat duidelijk moet zijn wie de veroordeelde niet meer mag contacteren of waar de veroordeelde niet meer mag komen.

Persoonsgegevens van slachtoffers tijdens het onderzoek ter terechtzitting

Tijdens het onderzoek ter terechtzitting wordt over het algemeen altijd de naam genoemd om het slachtoffer te identificeren of om het slachtoffer op correcte wijze te bejegenen. De naam wordt ook genoemd in de tenlastelegging die wordt voorgehouden aan het begin van de zitting ten behoeve van de informatie- en afbakeningsfunctie. Het adres, het telefoonnummer, het e-mailadres en de leeftijd van het slachtoffer kunnen worden genoemd tijdens het onderzoek ter terechtzitting indien deze onderdeel zijn van de tenlastelegging of wanneer deze relevant zijn voor de bewijsvraag.

Strafvorderlijk relevante persoonsgegevens van slachtoffers

Juridisch-inhoudelijk relevante persoonsgegevens

- De naam van het slachtoffer is volgens rechters vanwege de informatie- en afbakeningsfunctie van de tenlastelegging altijd strafvorderlijk relevant omdat het strafbare feit voldoende specifiek omschreven moet zijn. In de praktijk blijkt echter dat de (volledige) naam van het slachtoffer niet altijd in de tenlastelegging staat. Hieruit kan worden opgemaakt dat een tenlastelegging in bepaalde gevallen voldoende specifiek kan zijn zonder dat de naam van het slachtoffer erin wordt genoemd. De naam van het slachtoffer is dus niet altijd strafvorderlijk relevant.
- De geboortedatum van het slachtoffer is in verschillende situaties strafvorderlijk relevant: 1) voor de kwalificatie van zedenmisdrijf met een minderjarig slachtoffer; 2) voor de straftoemeting bij (in ieder geval) geweldsdelicten omdat de leeftijd van het slachtoffer kan duiden op kwetsbaarheid; en 3) om de betrouwbaarheid van de verklaring van het slachtoffer te toetsen. Hierbij dient vermeld te worden dat in al deze gevallen de leeftijd strafvorderlijk relevant is, en niet de precieze geboortedatum van het slachtoffer. In dossiers wordt echter de geboortedatum genoteerd.

- Het adres van het slachtoffer is in verschillende situaties strafvorderlijk relevant indien dit de plaats-delict betreft: 1) in het kader van de informatie- en afbakeningsfunctie van de tenlastelegging; 2) voor het beantwoorden van de bewijsvraag; en 3) om de betrouwbaarheid van een getuigenverklaring te toetsen. Het adres is ook strafvorderlijk relevant wanneer de rechter een locatieverbod, contactverbod of gebiedsverbod oplegt. In de praktijk kan echter ook volstaan worden met alleen de straatnaam. In dit geval lijkt het precieze adres dus niet altijd strafvorderlijk relevant te zijn.
- Het e-mailadres en het telefoonnummer kunnen strafvorderlijk relevant zijn voor de bewijsvraag in uitzonderlijke gevallen.
- Het Burgerservicenummer is nooit strafvorderlijk relevant.

Praktisch relevante persoonsgegevens

De naam van het slachtoffer en contactgegevens zoals het adres, het e-mailadres en het telefoonnummer kunnen praktisch relevant zijn. De gegevens zijn namelijk nodig om slachtoffers te kunnen bereiken, informeren en oproepen.

De visie van rechters op de wetwijziging

Rechters zijn het erover eens dat bepaalde persoonsgegevens, indien deze niet-juridisch-inhoudelijk relevant zijn, in principe niet in het strafdossier vermeld hoeven te worden. Deze gegevens zijn namelijk niet nodig voor hen om een beslissing te nemen. Toch wordt verschillend gedacht over het onvermeld laten van deze gegevens. Een gedeelte van de rechters vindt dat deze niet-juridisch-inhoudelijk relevante gegevens structureel uit het dossier weggelaten zouden moeten worden. Praktisch relevante persoonsgegevens zouden elders opgeslagen kunnen worden voor diegenen die ze wel nodig hebben. Een ander gedeelte van de rechters is het hier niet mee eens. Hun grootste bezwaren zijn dat er al mogelijkheden ter bescherming van slachtoffers zijn en dat de wijziging in beleid uiteindelijk extra werk zal vergen.

Beleidsaanbevelingen

Allereerst wordt aanbevolen om juridisch-inhoudelijk relevante persoonsgegevens van slachtoffers waar mogelijk op een hoger abstractieniveau weer te geven. Hiernaast wordt aanbevolen dat het Burgerservicenummer van het slachtoffer structureel onvermeld gelaten wordt in het strafdossier. Dit blijkt nooit strafvorderlijk relevant te zijn maar wel genoteerd te worden in het dossier. Verder wordt aangeraden om het gestandaardiseerde invulveld voor persoonsgegevens in processen-verbaal te verwijderen. De praktisch relevante persoonsgegevens zouden standaard elders opgeslagen kunnen worden. Deze gegevens zijn weliswaar nodig

voor ondersteunend personeel in het kader van de informatievoorziening aan slachtoffers, maar zijn niet noodzakelijk om te vermelden in het strafdossier aangezien deze niet juridisch-inhoudelijk relevant zijn.

Tot slot wordt aanbevolen om standaard aan slachtoffers te vragen of zij akkoord zijn met het noemen van hun (volledige) naam tijdens de zitting. Dit zou de privacy van slachtoffers beschermen. Het vermelden van de naam van het slachtoffer tijdens de zitting lijkt niet klemmend. Zelfs wanneer de naam van het slachtoffer wel al in het dossier wordt genoemd omwille van strafvorderlijke redenen, zou het afschermen van de naam tijdens de zitting het slachtoffer kunnen beschermen tegen derden, zoals de media.

Discussie

De resultaten uit de interviews en het dossieronderzoek geven gezamenlijk een goed beeld van wanneer welke persoonsgegevens voorkomen in welke dossierstukken, en waarom deze worden genoteerd. Uit de interviews komt eveneens helder naar voren welke persoonsgegevens van slachtoffers relevant zijn voor een door de rechter te nemen beslissing. Omtrent deze onderwerpen is bij het afnemen van de interviews saturatie bereikt. We verwachten daarom niet dat we andere onderzoeksresultaten zullen verkrijgen als meer rechters geïnterviewd worden. De mening van rechters over de vraag of deze persoonsgegevens al dan niet structureel uit dossierstukken weggelaten kunnen worden, kan echter niet zonder meer worden doorgetrokken.

De opvattingen waren persoonlijk, genuanceerd en verdeeld.

De onderzoekers kregen beperkt toegang tot dossiers teneinde deze in te zien.

De resultaten uit het dossieronderzoek kunnen door de beperkte omvang daarvan niet gegeneraliseerd worden. Evenmin kunnen uitspraken worden gedaan over (verschillen in) het voorkomen van persoonsgegevens in dossiers van verschillende typen strafzaken.

Voor vervolgonderzoek zouden meer dossiers moeten worden ingezien. Dan zouden uitspraken gedaan kunnen worden over de samenhang van het type delict en het vermelden van persoonsgegevens. Hiernaast zou het waardevol zijn om het perspectief van andere actoren in de strafrechtketen, zoals de advocatuur, het OM en de politie, te betrekken. Mogelijk hebben deze procesdeelnemers andere belangen bij het al dan niet vermelden van persoonsgegevens van het slachtoffer in het strafdossier of dragen zij andere redenen aan voor het al dan niet noteren van deze gegevens.

Inleiding

In de afgelopen decennia is de rechtspositie van slachtoffers in het strafprocesrecht sterk verbeterd. Toenemende maatschappelijke aandacht voor de belangen van slachtoffers van strafbare feiten heeft zich politiek vertaald in een uitbreiding van rechten.⁷ Zo kan het slachtoffer van een ernstig delict gebruikmaken van het spreekrecht.⁸ Ook kan het slachtoffer zich in het strafproces voegen als benadeelde partij met een civielrechtelijke vordering ter vergoeding van geleden schade.⁹ Wanneer geen vervolging wordt ingesteld, kan het slachtoffer in het kader van een artikel 12-Sv procedure als klager optreden om langs die weg alsnog vervolging af te dwingen. Met deze rechten heeft het slachtoffer een centralere rol ingenomen in het strafproces.¹⁰

De verbeterde positie van het slachtoffer in het strafproces heeft echter ook een schaduwzijde. Slachtoffers zijn zichtbaarder geworden in het dossier, tijdens strafzittingen en in de media. Deze toegenomen zichtbaarheid raakt aan de persoonlijke levenssfeer van slachtoffers.¹¹ In 2020 publiceerde Slachtofferhulp Nederland een witboek waarin werd beschreven op welke wijze inbreuk wordt gemaakt op de persoonlijke levenssfeer van slachtoffers die zijn betrokken in een strafproces.¹² Hieruit kwam hoofdzakelijk naar voren dat persoonsgegevens van slachtoffers op veel verschillende manieren en momenten worden vermeld in strafdossiers, dat deze gegevens worden voorgelezen tijdens openbare zittingen en dat tot personen herleidbare informatie wordt gepubliceerd in rechterlijke uitspraken op rechtspraak.nl. Dit kan schrijnende, angstaanjagende en gevaarlijke situaties tot gevolg hebben. Als voorbeeld kan worden genoemd de situatie waarin het adres van slachtoffers van ernstige bedreigingen of *stalking* voor de vermeende dader zichtbaar is. Het voorgaande doet dan ook de vraag rijzen of in de context van het strafproces de privacy van slachtoffers beter gewaarborgd kan en dient te worden dan momenteel wordt gedaan.

7 Helsloot e.a. 2014, p. 27.

8 Art. 51e Wetboek van Strafvordering (Sv).

9 Art. 51f Sv.

10 Van der Leij 2015, p. 66.

11 Malsch, Dijkman & Akkermans 2015, p. 19.

12 Slachtofferhulp Nederland 2020.

1.1 Huidige maatregelen en beleid ter bescherming van de privacy van slachtoffers

In de loop der jaren zijn diverse maatregelen genomen om de privacy van slachtoffers in het strafproces te beschermen. Richtlijn 2012/29/EU van het Europees Parlement en de Raad van 25 oktober 2012 tot vaststelling van de minimumnormen voor de rechten, de ondersteuning en de bescherming van slachtoffers van strafbare feiten verplicht lidstaten onder andere zorg te dragen voor de bescherming van slachtoffers. In overweging 54 van de richtlijn wordt aangegeven dat de bescherming van het privéleven van het slachtoffer van groot belang kan zijn om secundaire victimisatie, intimidatie en vergelding te voorkomen. Bescherming kan onder meer plaatsvinden door informatie over de identiteit en de verblijfplaats van het slachtoffer niet of slechts in beperkte mate vrij te geven.

In Nederland zijn de rechten van het slachtoffer vastgelegd in Titel IIIA van het Wetboek van Strafvordering. Eén van de rechten van het slachtoffer is het recht op bescherming.¹³ Met een beroep op het recht op bescherming kunnen slachtoffers hun persoonsgegevens (deels) weglaten uit de aangifte door middel van domiciliekeuze of aangifte op nummer. Van domiciliekeuze is sprake indien het slachtoffer aangifte doet op eigen naam, maar met opgave van een ander adres dan zijn eigen adres. De communicatie gericht aan het slachtoffer wordt dan naar het opgegeven adres verzonden en het adres van het slachtoffer komt niet in het dossier terecht. Bij aangifte op nummer komt geen enkel identificerend gegeven in het proces-verbaal. Daarnaast is het mogelijk dat de rechter-commissaris ambtshalve de beslissing neemt om maatregelen in te zetten om de onthulling van de gegevens van het slachtoffer te voorkomen, bijvoorbeeld door het anoniem horen van het slachtoffer als getuige.¹⁴ Hiermee wordt iemand beperkte anonimiteit verleend. De aangifte kan ook door de werkgever van het slachtoffer worden gedaan, in plaats van door het slachtoffer zelf, zodat bepaalde persoonsgegevens van het slachtoffer niet in het dossier terechtkomen. Het slachtoffer legt hierbij wel zelf een verklaring af die op naam of beperkt anoniem deel uitmaakt van het dossier. Tot slot kan privacybescherming plaatsvinden door het treffen van praktische maatregelen.¹⁵ Zo worden met name in spraakmakende zaken met meerdere slachtoffers soms extra maatregelen genomen om de privacy van slachtoffers te beschermen. Denk hierbij

13 Art. 51aa lid 3 sub b en c Sv.

14 Art. 190 lid 3 en art. 290 lid 3 Sv.

15 Malsch, Dijkman & Akkermans 2015, p. 61.

aan het gebruik van geblindeerde busjes en van vorderingen benadeelde partij onder nummer. Dat is blijkens onderzoek echter niet de regel.¹⁶

1.2 Probleemstelling

Hoewel de mogelijkheid bestaat om persoonsgegevens onvermeld te laten in bepaalde dossierstukken, is gebleken dat slachtoffers zich vaak niet bewust zijn van de mogelijkheden om persoonsgegevens uit het dossier te laten.¹⁷ Aan slachtoffers wordt niet altijd verteld dat hun persoonsgegevens in het strafdossier komen te staan dat ook door de verdachte kan worden gelezen. Daarnaast komt het voor dat van slachtoffers die wel anoniem aangifte doen, later soms toch persoonsgegevens in het strafdossier terecht komen omdat een verbalisant per ongeluk de naam opneemt in een proces-verbaal.¹⁸ Als persoonsgegevens eenmaal in het dossier vermeld zijn, is het lastig deze er later nog uit te krijgen. Ook ter zitting kan iemand zich verspreken. Uit onderzoek is gebleken dat als bij de politie het adres wordt afgeschermd, het voorkomt dat het adres, bijvoorbeeld tijdens de zitting, alsnog bekend wordt gemaakt als een van de procespartijen niet alert genoeg is.¹⁹ Uit ditzelfde onderzoek kwam naar voren dat de naam en het adres van het slachtoffer vaak worden voorgelezen tijdens de zitting. Eén derde van de voor het onderzoek geïnterviewde slachtoffers en nabestaanden had dit niet verwacht. Zij hebben het noemen van hun naam en adres tijdens de zitting als een inbreuk op hun privéleven ervaren.²⁰

Ondanks voornoemde mogelijkheden tot afscherming is de realiteit derhalve dat persoonsgegevens van het slachtoffer nog steeds op veel verschillende momenten in het strafproces worden toegevoegd aan het procesdossier (of anderszins bekend worden). Daarom wordt vanuit de politiek nu ingezet op een meer generieke oplossing: het onvermeld laten van privacygevoelige gegevens van alle slachtoffers in alle dossierstukken. Naar aanleiding van het witboek van Slachtofferhulp Nederland hebben de Kamerleden Van Wijngaarden en Van Toorenburg een amendement ingediend bij de behandeling van het Wetsvoorstel uitbreiding slachtofferrechten met een voorstel voor een wetswijziging.²¹ De wetswijziging houdt een nieuw lid van artikel 149a Sv in, luidende: *'In de processtukken en in stukken waarvan de*

16 Malsch, Dijkman & Akkermans 2015.

17 Slachtofferhulp Nederland, 2020.

18 Dreissen & Nauta 2012, p. 9.

19 Malsch e.a., *Trema* 2016, p. 32.

20 Malsch e.a., *Trema* 2016.

21 *Kamerstukken II 2020/21, 35349, 7.*

kennismening ingevolge dit wetboek wordt toegestaan blijven in bij of krachtens algemene maatregel van bestuur te bepalen gevallen bepaalde daarin aan te wijzen gegevens in het belang van de bescherming van de persoonlijke levenssfeer van het slachtoffer onvermeld, tenzij deze gegevens voor door de rechter te nemen beslissingen redelijkerwijs van belang kunnen zijn'. Inmiddels is de wetswijziging door de Tweede en Eerste Kamer aangenomen maar nog niet in werking getreden.²² Om welke gegevens het gaat, is nog niet uitgewerkt maar er wordt gedacht aan contactgegevens van slachtoffers zoals het adres, het telefoonnummer en het Burgerservicenummer.²³

Door meerdere partijen wordt echter betwijfeld of persoonsgegevens van slachtoffers zomaar weggelaten kunnen worden uit het strafdossier. De minister voor Rechtsbescherming sprak in een eerdere Kamerbrief van de noodzaak voor de rechter om toegang te hebben tot bepaalde gegevens om gepaste beschermingsmaatregelen te kunnen treffen ten behoeve van slachtoffers, of om te controleren of het slachtoffer goed is opgeroepen voor de zitting.²⁴ In dat kader stelt Van der Leij dat het onvermijdelijk is dat er enige inbreuk wordt gemaakt op de privacy van het slachtoffer.²⁵ Er zijn namelijk diverse situaties te bedenken waarbij persoonsgegevens van slachtoffers nodig zijn voor de rechter om beslissingen te nemen. Zo kunnen gegevens nodig zijn om de leeftijd van het slachtoffer vast te stellen, of om de juiste inhoud van een gebiedsverbod, locatieverbod of contactverbod te bepalen. Door het Openbaar Ministerie (OM) is dan ook gesteld dat het structureel onvermeld laten van privacygevoelige informatie van slachtoffers op voorhand zou zorgen voor 'torenhoge kosten en werklast' omdat deze gegevens later alsnog nodig kunnen zijn en opgevraagd moeten worden.²⁶

1.3 Onderzoeksvraag

Het is volgens Malsch e.a. een automatisme dat identificerende gegevens worden opgenomen in processtukken terwijl deze gegevens niet altijd nodig lijken te zijn voor strafvorderlijke beslissingen.²⁷ Het is hierbij niet onbelangrijk te vermelden dat personen sinds de opkomst van het internet en sociale media makkelijker vindbaar

22 Staatsblad 2021, 220.

23 Kamerstukken II 2020/21, 35349, C.

24 Kamerstukken II 2019/20, 33552, 61.

25 Van der Leij 2015, p. 12.

26 Startnotitie kwantificering strafvorderlijke relevantie slachtoffergegevens, Raad voor de Rechtspraak, p. 2.

27 Malsch e.a., *Trema* 2016.

zijn. Onthullingen van persoonsgegevens van het slachtoffer in een dossier maken het slachtoffer hierdoor extra kwetsbaar. Het is daarom van belang te achterhalen welke slachtoffergegevens daadwerkelijk nodig zijn voor een door de rechter te nemen beslissing, om zo te kunnen bepalen welke slachtoffergegevens uit het dossier weggelaten kunnen worden en welke gegevens niet.

Om een goed beeld te krijgen van de situaties waarin persoonsgegevens van slachtoffers strafvorderlijk relevant zijn, is onderzoek nodig. Op grond daarvan kan ervoor gezorgd worden dat persoonsgegevens van slachtoffers niet *zonder noodzaak* in brondocumenten worden opgenomen. Met 'noodzaak' wordt bedoeld dat de persoonsgegevens voor een door de rechter in de strafzaak te nemen beslissing redelijkerwijs van belang kunnen zijn. De centrale onderzoeksvraag van dit onderzoek luidt daarom:

Wanneer zijn welke persoonsgegevens van het slachtoffer strafvorderlijk relevant?

1.3.1 Operationalisatie

Onder *persoonsgegevens* worden in dit onderzoek verstaan: contactgegevens en overige direct identificerende persoonsgegevens van slachtoffers. Deze gegevens worden als *strafvorderlijk relevant* aangemerkt als ze nodig zijn voor een door de rechter te nemen beslissing.²⁸ Er is voor gekozen om contactgegevens van slachtoffers mee te nemen vanwege het oorspronkelijke amendement over de wijziging van artikel 149a Sv. Daarin werd gesteld dat het doel van de wetwijziging is om in de eerste plaats de contactgegevens van het slachtoffer, zoals adres, telefoonnummer en Burgerservicenummer niet meer in dossierstukken te vermelden. Naast de contactgegevens van slachtoffers zullen ook overige direct identificerende persoonsgegevens in dit onderzoek worden meegenomen. De definitie van direct identificerende persoonsgegevens is overgenomen uit de Handleiding Algemene verordening gegevensbescherming.²⁹ Om de identiteit van een persoon vast te stellen, wordt doorgaans gebruikgemaakt van gegevens die een unieke, persoonlijke relatie tot die persoon hebben. Dit zijn 'identificatoren' zoals een naam, adres en geboortedatum. Deze gegevens zijn in combinatie met elkaar dusdanig uniek voor een bepaalde persoon, dat iemand op basis daarvan met zekerheid of grote waarschijnlijkheid geïdentificeerd kan worden. Het hanteren van deze definitie van

28 Zaken die door het OM zelf worden afgedaan, bijvoorbeeld door het opleggen van een strafbeschikking, worden niet meegenomen in het onderzoek.

29 Schermer, Hagenauw & Falot 2018, p. 24-25.

persoonsgegevens is verenigbaar met de aanleiding voor dit onderzoek: het door diverse partijen aangekaarte probleem dat informatie aan de hand waarvan het slachtoffer direct te identificeren is – ofwel door de dader, ofwel door de media – in strafdossiers vermeld staat. Persoonsgegevens die voor dit onderzoek bestudeerd worden, zijn aldus de gegevens van slachtoffers die het mogelijk maken om het slachtoffer direct te identificeren, al dan niet in combinatie met elkaar (zoals een naam in combinatie met een geboortedatum). De volgende persoonsgegevens van slachtoffers worden derhalve meegenomen in het onderzoek:

- Naam
- Geboortedatum
- Woonadres
- Burgerservicenummer
- Telefoonnummer
- E-mailadres

1.3.2 Deelvragen

De centrale onderzoeksvraag is in deelvragen uitgesplitst. Om de hoofdvraag te kunnen beantwoorden, wordt allereerst de huidige werkwijze ten aanzien van het vermelden van persoonsgegevens van slachtoffers in het strafproces in kaart gebracht. Deelvragen 1 en 2 zien hierop:

1. Welke persoonsgegevens van slachtoffers komen in welke dossierstukken voor, en waarom?
2. Welke persoonsgegevens van slachtoffers worden tijdens het onderzoek ter terechtzitting vermeld, en waarom?

Vanzelfsprekend is de vraag wanneer die persoonsgegevens noodzakelijk zijn voor rechters om beslissingen te kunnen nemen. Deelvraag 3 ziet hierop:

3. Wanneer zijn welke persoonsgegevens van slachtoffers strafvorderlijk relevant voor rechters?

Tot slot verwachten we op basis van de bevindingen aanbevelingen te kunnen doen voor de beleidspraktijk en de praktijk van de strafrechtspleging. Deelvraag 4 ziet hierop:

4. Welke (beleids-)aanbevelingen zijn er op basis van het onderzoek te doen?

1.4 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 beschrijven we de methoden die we voor dit onderzoek gebruikt hebben, te weten interviews met rechters, raadsheren en rechters-commissarissen alsmede dossieronderzoek. Hoofdstuk 3 gaat in op de resultaten van beide onderzoeksmethoden en in hoofdstuk 4 volgt een conclusie en in hoofdstuk 5 discussie met aanbevelingen.

Methoden

In deze studie onderzoeken we de huidige werkwijze ten aanzien van het vermelden van persoonsgegevens van slachtoffers in strafdossiers en tijdens het onderzoek ter terechtzitting, en de vraag in hoeverre deze gegevens relevant zijn voor rechters om beslissingen te nemen. Om antwoord te kunnen geven op de onderzoeksvragen is een *multi-method-design* uitgevoerd bestaande uit interviews met rechters, raadsheren en rechters-commissarissen en een dossieronderzoek. Door deze combinatie van methoden kan niet alleen worden onderzocht welke persoonsgegevens van slachtoffers in welke dossierstukken voorkomen en waarom, maar ook wanneer deze gegevens nodig zijn voor rechters om beslissingen te nemen. De resultaten van de interviews dienden als handvat voor het dossieronderzoek. Op basis van de interviewresultaten werd een steekproef getrokken van relevante dossiers en een meetinstrument opgesteld om het dossieronderzoek uit te voeren.

2.1 Interviews rechters

De interviews met rechters dienden twee hoofddoelen:

- zicht krijgen op de momenten in het strafproces waarop welke persoonsgegevens vermeld worden, en waarom;
- zicht krijgen op de momenten waarop welke persoonsgegevens van slachtoffers relevant zijn voor de door de rechter te nemen beslissingen, ofwel de strafvorderlijke relevantie.

2.1.1 Werving van respondenten

In totaal zijn tien interviews gehouden, waarvan vier met rechters, twee met raadsheren en vier met rechters-commissarissen. Via het Landelijk Overleg Vakinhoud Strafrecht (LOVS) is een oproep uitgezet onder rechters, rechters-commissarissen en raadsheren met de vraag of zij wilden participeren als respondenten aan dit

onderzoek. Bij de selectie van raadsheren en rechters(-commissarissen) is gepoogd om rechters van zoveel mogelijk verschillende arrondissementen te benaderen om een zo goed mogelijk beeld te krijgen van de landelijke strafrechtpraktijk. Respondenten van zes verschillende arrondissementen zijn geïnterviewd.³⁰

Het LOVS heeft de volgende door de onderzoekers opgestelde tekst verspreid onder teamvoorzitters strafrecht/LOVS-leden: *"In opdracht van de Raad voor de Rechtspraak voert het Nederlands Studiecentrum voor Criminaliteit en Rechtshandhaving (NSCR) een onderzoek uit naar de strafvorderlijke relevantie van persoonsgegevens van slachtoffers. Het is voor dit onderzoek van groot belang om te weten in hoeverre en in welke situaties persoonsgegevens van slachtoffers nodig zijn voor rechters om beslissingen te nemen, vandaar dat we hiervoor rechters willen interviewen en u vragen om uw medewerking. Deelname aan het onderzoek is geheel vrijwillig en kan op ieder moment zonder uitleg en zonder negatieve gevolgen worden beëindigd. Informatie uit de interviews wordt anoniem verwerkt".* Rechters die bereid waren om mee te werken, hebben hun contactgegevens (e-mailadres en telefoonnummer) doorgegeven aan het LOVS, die de gegevens aan de onderzoekers heeft doorgestuurd.

Er is twee keer een *reminder* van het bericht rondgestuurd. Omdat in totaal zeven rechters, raadsheren en rechters-commissarissen zich aan de hand van de hiervoor beschreven methode hebben aangemeld, zijn uiteindelijk door de onderzoekers zelf ook respondenten benaderd uit het eigen netwerk en via de al geïnterviewde respondenten. Zo hebben nog drie respondenten contact met de onderzoekers opgenomen per mail voor een interview.

2.1.2 Interviewtechniek

Bij het afnemen van de interviews is gekozen voor een semigestructureerde interviewvorm. Hierbij is een topiclijst opgesteld (zie bijlage 1) die als richtlijn voor het interview diende. Tijdens de interviews is ruimte gelaten aan de respondenten om vrij te antwoorden. Hierdoor konden respondenten ook zaken aandragen die wel van belang zijn voor het onderzoek, maar die we niet expliciet bevroegen.

³⁰ Wegens de anonimiteit van respondenten kan niet vermeld worden welke arrondissementen dit zijn.

2.1.3 Procedure

De interviews zijn gehouden op verschillende locaties van de rechterlijke macht in Nederland. Twee interviews zijn gehouden per beeldverbinding, via Microsoft Teams. Voor de interviews is een topiclijst en een informatief toestemmingsformulier naar de rechters gestuurd. De rechters zijn voor de afname van het interview volledig geïnformeerd over het onderzoek, waarna zij ofwel per ondertekening ofwel mondeling toestemming hebben verleend voor het interview. De interviews zijn opgenomen met een (met pin) beveiligde audiorecorder. Na elk interview is de vergrendelde audiorecorder in een *sealbag* naar het NSCR in Amsterdam gebracht. Hierna werd het audiobestand op een aangemaakte project-map op een beveiligde computer van het NSCR gezet. Het audiobestand is vervolgens verbatim getranscribeerd door de onderzoekers zelf met het programma Atlas.ti. Alleen de onderzoekers hebben toegang tot de project-map waar de data worden opgeslagen. De namen en contactgegevens van de respondenten zijn op een *encrypted* USB-stick bewaard in de kluis van het NSCR. De ruwe audio-opnamen van de interviews worden maximaal zes maanden bewaard na de datum van de opname. De uitkomsten van de getranscribeerde interviews en de toestemmingsformulieren worden centraal op een beveiligde servervoorziening gedurende tien jaar na het afronden van het onderzoek bewaard.

2.1.4 Analyse

De interviews zijn na het transcriberen in Atlas.ti geanalyseerd. Op basis van de topiclijst zijn antwoorden gegroepeerd waarbij telkens is nagegaan in hoeverre er consensus is tussen respondenten, in hoeverre er verschillen in antwoorden zijn, en in hoeverre antwoorden door meerdere respondenten worden gegeven. De onderzoeksresultaten worden uitgedrukt in getallen ("Zeven respondenten waren van mening dat (...)", maar de verhoudingen van de getallen zijn niet gelijk aan het percentage van alle rechters in Nederland. Benadrukt dient te worden dat het gaat om slechts tien interviews, en dat de verdeling van de verschillende meningen niet generaliseerbaar is.

2.2 Dossieronderzoek

Het dossieronderzoek diende twee doelen:

- vaststellen welke persoonsgegevens van slachtoffers in welke dossierstukken worden vermeld, en waarom;
- uitspraken doen over de relatie tussen het type strafzaak en de mate waarin persoonsgegevens van slachtoffers worden vermeld en relevant zijn.

2.2.1 *Selectie dossiers*

Er is voor gekozen om een gestratificeerde steekproef te trekken van strafdossiers van zaken waarbij de uitspraak van de rechter in eerste aanleg is gedaan in het jaar 2020. De strata bestaan uit verschillende delictstypen mede geselecteerd op basis van inzichten uit de interviews. Het is namelijk van belang dat strafzaken van misdrijven uit de meest relevante titels van het Wetboek van Strafrecht worden bestudeerd. Immers, zo wordt duidelijk bij welk type strafzaken welke persoonsgegevens voorkomen in het dossier, en welke persoonsgegevens strafvorderlijk relevant zijn. Met 'meest relevante titels' wordt bedoeld: titels van misdrijven waarbij er een grote kans is dat een aangever of slachtoffer is geïdentificeerd, of misdrijven die naar aanleiding van de interviews naar boven komen. Zeldzame delicten en delicten zonder een direct slachtoffer werden niet in ons onderzoek meegenomen.³¹ Verder is het van belang een gestratificeerde steekproef te trekken omdat het mogelijk is dat persoonsgegevens van slachtoffers bij bepaalde relatief weinig voorkomende delictstypen een belangrijke rol spelen. Bij een willekeurige steekproef zouden deze delictstypen waarschijnlijk niet of nauwelijks door de onderzoekers worden meegenomen in het onderzoek. Er is daarnaast gepoogd om een spreiding te realiseren over arrondissementen omdat er wellicht verschillen zijn in het beleid ten aanzien van het vermelden van persoonsgegevens in strafdossiers.

2.2.2 *Steekproef*

Aanvankelijk was het onderzoeksplan om 240 gehele dossiers te bestuderen, waarbij in ieder geval sprake was van het slachtoffer in de zin van artikel 51a Sv. Na toestemming te hebben gekregen van het College van procureurs-generaal voor het dossieronderzoek, is in februari 2022 contact opgenomen met de geselecteerde arrondissementen Den Haag, Oost-Nederland, Midden-Nederland en Zeeland-West-Brabant. Omdat we vervolgens beperkt toestemming kregen van arrondissementsparketten voor inzage van dossiers, was het niet mogelijk om 240 dossiers in te zien. Uiteindelijk zijn zeventien strafdossiers bestudeerd. Het dossieronderzoek heeft plaatsgevonden op locaties van de arrondissementsparketten Oost-Nederland en Zeeland-West-Brabant. Negen dossiers kwamen van het arrondissementsparket Zeeland-West-Brabant en acht dossiers kwamen van het arrondissementsparket Oost-Nederland:

31 Bij dit onderzoek betrekken we geen dossiers met feiten uit de bijzondere wetten, zoals de Opiumwet of de Wegenverkeerswet 1994. Het gaat daarbij namelijk voor een groot deel delicten zonder een direct slachtoffer.

- 7 dossiers van misdrijven uit titel XXII: Diefstal en stroperij
- 1 dossier van een misdrijf uit titel XIV: Misdrijven tegen de zeden
- 1 dossier van een misdrijf uit titel XXVII: Vernieling en beschadiging
- 1 dossier van een misdrijf uit titel XVIII: Misdrijven tegen de persoonlijke vrijheid
- 1 dossier van een misdrijf uit titel XIX: Misdrijven tegen het leven gericht
- 2 dossiers van misdrijven uit titel XX en XXI: Mishandeling en Het veroorzaken van lichamelijk letsel door schuld
- 2 dossiers van misdrijven uit titel XXIII: Afpersing en afdreiging
- 2 dossiers van misdrijven uit titel XVI: Belediging

In tabel 1 is in volgorde van het dossier weergegeven welke dossierstukken erin voorkwamen. In de tabel zijn ten behoeve van het overzicht bepaalde processtukken gegroepeerd. Niet elk dossierstuk kwam in elk strafdossier voor. Hierbij is onduidelijk of de processtukken geen onderdeel waren van het dossier, of dat desbetreffende processtukken niet zijn aangeleverd aan de onderzoekers. In de rechterkolom is zichtbaar hoe vaak de betreffende dossierstukken voorkwamen in de bestudeerde dossiers. Zo kwam in vijftien van de zeventien dossiers een voorblad van het politiedossier voor.

Tabel 1 – Bestudeerde dossierstukken

<i>Dossierstukken</i>	<i>Frequentie</i>
Voorblad politiedossier	15
Pv ID verdachte	6
Pv informatief gesprek zeden	1
Pv aangifte	17
Landelijk aangifteformulier winkeliers	1
Pv verdenking	3
Pv bevindingen algemeen	14
Pv binnentreden woning	4
Pv buurtonderzoek	2
Pv camerabeelden	2
Pv bevindingen tapgesprekken	1
Vordering verstrekking gegevens van bank	1
Pv verhoor verdachte	14
Pv verhoor getuige	11
Pv verhoor aangever	4

<i>Dossierstukken</i>	<i>Frequentie</i>
Pv relaas	1
Bewijsstukken:	7
<ul style="list-style-type: none"> • Brief arts/tandarts • Verwijsbrief medische gegevens • (Aanvraag) toxologisch onderzoek • Identificatie DNA-sporen • Verkeersgegevens telefonie • Vooronderzoek lab • Beschrijving wapen 	
Pv aanhouding	13
Pv voorgeleiding in verband met aanhouding	
Dagvaarding	13
Meldingsformulier consultatiebijstand Raad voor de rechtsbijstand	5
Inbewaringstelling verdachte:	4
<ul style="list-style-type: none"> • Vordering inbewaringstelling OM • Akte van uitreiking gedetineerde van de vordering inbewaringstelling • Bevel inbewaringstelling 	
Inverzekeringstelling verdachte:	9
<ul style="list-style-type: none"> • PV inverzekeringstelling • Toetsing rechtmatigheid inverzekeringstelling 	
Pv verhoor verdachte door rechter-commissaris	7
Pv van bevindingen algemeen door rechter-commissaris	4
Schorsing:	3
<ul style="list-style-type: none"> • Bevel schorsing • Verzoek tot schorsing • Akte uitreiking van schorsing • Vordering opheffing/schorsing 	
Gevangenhouding verdachte:	3
<ul style="list-style-type: none"> • Vordering tot (verlening) gevangenhouding • Bevel tot gevangenhouding 	
Strafrechtsketen:	5
<ul style="list-style-type: none"> • Evaluatie jeugdbescherming • Advies reclassering • Brief van de Raad voor de Kinderbescherming • Risicotaxatie-instrument huiselijk geweld • Zorgovereenkomst met partner en familie • Formulieren Veilig Thuis 	

<i>Dossierstukken</i>	<i>Frequentie</i>
Beschikking burgemeester inhoudende het opleggen van een huisverbod	1
Ontvangst klacht officier van justitie	2
Machtiging vertegenwoordiging procedure/brief advocaat	3
Brief slachtofferzorg OM	17
Wensenformulier	13
Vordering benadeelde partij:	16
• Verzoek tot schadevergoeding	
• Toelichting vordering benadeelde partij	
• Schadeonderbouwingsformulier	
Verzoek tot contactverbod	1
Pv bijlage goederen	2
Kennisgeving inbeslagname/bewijs ontvangst gestolen goed	2
Uitspraak Hof over smartengeld	1
Vonnis	3

2.2.3 *Dataverzameling, analyse en procedure*

De dossiers zijn geanalyseerd op de volgende wijze:

- Per dossier is genoteerd welke dossierstukken hierin voorkwamen (bijvoorbeeld: proces-verbaal van aangifte).
- Per dossierstuk is genoteerd welke persoonsgegevens van het slachtoffer hierin voorkwamen (bijvoorbeeld: de naam van het slachtoffer).
- Per dossierstuk is genoteerd waarom de persoonsgegevens vermeld worden, voor zover dit uit het dossier valt op te maken (bijvoorbeeld: in een gestandaardiseerd invulveld bovenaan het proces-verbaal).

Benadrukt dient te worden dat hierbij geen identificerende persoonsgegevens zijn genoteerd door de onderzoekers. Enkel is aangegeven dat bijvoorbeeld een naam van het slachtoffer voorkwam in het proces-verbaal van aangifte, en dat deze genoteerd was in een gestandaardiseerd invulveld.

In een Excel-bestand is per dossierstuk dat voorkwam in de strafdossiers genoteerd welke persoonsgegevens van slachtoffers voorkwamen. Er is gecodeerd in welke context het persoonsgegeven werd genoteerd, voor zover dit uit het dossier opgemaakt kon worden. De tellingen zijn vervolgens met *encrypted* USB-stick volledig anoniem in een *sealbag* meegenomen naar het NSCR. De onderzoeksgegevens zijn niet gekoppeld aan andere gegevens.

Onderzoeksresultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten uit de interviews en het dossieronderzoek weergegeven. De resultaten in paragraaf 3.1 komen voort uit zowel de interviews als het dossieronderzoek. Hoewel de interviews voorafgaand aan het dossieronderzoek plaatsvonden, is ervoor gekozen om bij de rapportage de resultaten uit het dossieronderzoek leidend te laten zijn. De resultaten uit de interviews geven nadere verdieping of aanvulling. In deze paragraaf wordt uiteengezet welke persoonsgegevens in welke dossierstukken voorkomen, en waarom. Vanaf paragraaf 3.2 zijn de resultaten uitsluitend op de interviews gebaseerd. In paragraaf 3.2 staat beschreven welke persoonsgegevens tijdens het onderzoek ter terechtzitting mondeling besproken worden, en waarom. In paragraaf 3.3 wordt gerapporteerd wanneer welke persoonsgegevens relevant zijn voor een door de rechter te nemen beslissing. In paragraaf 3.4 wordt ten slotte ingegaan op de vraag welke persoonsgegevens nodig zijn in het strafdossier, welke persoonsgegevens weggelaten kunnen worden en hoe het weglaten van persoonsgegevens kan worden vormgegeven.

3.1 Persoonsgegevens van slachtoffers in het strafdossier

In tabel 2 is in volgorde van het dossier weergegeven in welke dossierstukken persoonsgegevens van slachtoffers teruggevonden zijn. In de tabel zijn ten behoeve van het overzicht bepaalde processtukken gegroepeerd. De tabel dient op de volgende wijze gelezen te worden: in elf van de vijftien voorbladen van politiedossiers waren persoonsgegevens van slachtoffers vermeld. In de andere vier voorbladen stonden geen persoonsgegevens van slachtoffers.

Tabel 2 – Voorkomen persoonsgegevens per dossierstuk (dossieronderzoek)

<i>Dossierstukken</i>	<i>Frequentie: Dossierstuk in het dossier</i>	<i>Frequentie: Persoons- gegevens in het dossierstuk per dossier</i>
Voorblad politiedossier	15	11/15
Pv ID verdachte	6	-
Pv informatief gesprek zeden	1	1/1
Pv aangifte	17	17/17
Landelijk aangifteformulier winkeliers	1	1/1
Pv verdenking	3	1/3
Pv bevindingen algemeen	14	6/14
Pv binnentreden woning	4	-
Pv buurtonderzoek	2	1/2
Pv camerabeelden	2	1/2
Pv bevindingen tapgesprekken	1	-
Vordering verstrekking gegevens van bank	1	-
Pv verhoor verdachte	14	5/14
Pv verhoor getuige	11	4/11
Pv verhoor aangever	4	4/4
Pv relaas	1	1/1
Bewijsstukken:	7	6/7
• Brief arts/tandarts		
• Verwijsbrief medische gegevens		
• (Aanvraag) toxologisch onderzoek		
• Identificatie DNA-sporen		
• Verkeersgegevens telefonie		
• Vooronderzoek lab		
• Beschrijving wapen		
• Bonnetjes/e-mails/brieven		
Pv (voorgeleiding ivm) aanhouding	13	2/13
Dagvaarding	13	10/13

<i>Dossierstukken</i>	<i>Frequentie: Dossierstuk in het dossier</i>	<i>Frequentie: Persoons- gegevens in het dossierstuk per dossier</i>
Meldingsformulier consultatiebijstand Raad voor de rechtsbijstand	5	-
Inbewaringstelling verdachte: • Vordering inbewaringstelling OM • Akte van uitreiking gedetineerde van de vordering inbewaringstelling • Bevel inbewaringstelling	4	1/4
Inverzekeringstelling verdachte: • PV verzekeringstelling • Toetsing rechtmatigheid inverzekeringstelling	9	-
PV verhoor verdachte door rechter-commissaris	7	1/7
PV bevindingen algemeen door rechter-commissaris	4	1/4
Schorsing: • Bevel schorsing • Verzoek tot schorsing • Akte uitreiking van schorsing • Vordering opheffing/schorsing	3	-
Gevangenhouding verdachte: • Vordering tot (verlening) gevangenhouding • Bevel tot gevangenhouding	3	-
Strafrechtketen: • Evaluatie jeugdbescherming • Advies reclassering • Brief van de Raad voor de Kinderbescherming • Risicotaxatie-instrument huiselijk geweld • Zorgovereenkomst met partner en familie • Formulieren Veilig Thuis	5	2/5

<i>Dossierstukken</i>	<i>Frequentie: Dossierstuk in het dossier</i>	<i>Frequentie: Persoonsgegevens in het dossierstuk per dossier</i>
Beschikking burgemeester inhoudende het opleggen van een huisverbod	1	1/1
Ontvangst klacht officier van justitie	2	2/2
Machtiging vertegenwoordiging procedure/brief advocaat	3	2/3
Brief slachtofferzorg van OM	17	17/17
Wensenformulier	13	8/13
Vordering benadeelde partij: <ul style="list-style-type: none"> • Verzoek tot schadevergoeding • Toelichting vordering benadeelde partij • Schadeonderbouwingsformulier 	16	16/16
Verzoek tot contactverbod	1	1/1
PV bijlage goederen	2	1/2
Kennisgeving inbeslagname/bewijs ontvangst gestolen goed	2	2/2
Uitspraak Hof over smartengeld	1	-
Vonnis	3	3/3

Alle persoonsgegevens van slachtoffers kunnen voorkomen in het strafdossier, zo bleek uit zowel het dossieronderzoek als de interviews. De naam, de geboortedatum en het adres van het slachtoffer kwamen in alle zeventien dossiers voor. In acht dossiers was ook het telefoonnummer van het slachtoffer weergegeven. In vier dossiers stond het e-mailadres van het slachtoffer. In vijf dossiers kwam het Burgerservicenummer van het slachtoffer voor.

Negen respondenten gaven aan dat de naam, de geboortedatum en het adres van het slachtoffer inderdaad altijd in het strafdossier voorkomen. De overige respondent zei dat de naam en geboortedatum altijd in het strafdossier staan, maar het adres niet altijd. Alle respondenten stelden dat e-mailadressen en telefoonnummers soms in het dossier voorkomen. De respondenten gaven aan dat ze het Burgerservicenummer amper of nooit in het dossier terugzien. Toch werd in het dossieronderzoek het BSN vijf keer teruggevonden. De resultaten worden samengevat in tabel 3.

Tabel 3 – Persoonsgegevens in het strafdossier (interviews en dossieronderzoek)

<i>Persoonsgegeven</i>	<i>Frequentie (interviews)</i>	<i>Frequentie (dossieronderzoek)</i>
Naam	Altijd vermeld in dossier	17/17
Geboortedatum	Altijd vermeld in dossier	17/17
Adres	Bijna altijd vermeld in dossier	15/17 ³²
E-mailadres	Soms vermeld in dossier	4/17
Telefoonnummer	Soms vermeld in dossier	8/17
Burgerservicenummer	Amper/nooit vermeld in dossier	5/17

Hierna wordt beschreven in welke dossierstukken bovenstaande persoonsgegevens voorkwamen, en in welke context. Het onderscheid in processtukken per paragraaf werd gemaakt door de respondenten, en komt dus voort uit de interviews.

De resultaten uit het dossieronderzoek zijn leidend in de rapportage, en worden aangevuld met resultaten uit de interviews. Uit de interviews kwam namelijk ook naar voren waarom deze persoonsgegevens in de dossierstukken worden genoteerd.

3.1.1 Aangifte en overige processen-verbaal van politie

In alle dossiers was de aangifte opgenomen. In alle aangiften stonden de **naam**, **geboortedatum** en het **adres**, tenzij het slachtoffer aangifte op domicilie had gedaan, wat in twee zaken het geval was. In één van deze twee zaken was het slachtoffer een politieagent en ging het om een misdrijf tegen het leven gericht. In de andere zaak was het slachtoffer een medewerker van een winkel en ging het om diefstal bij desbetreffende winkel. De naam, de geboortedatum en het adres stonden in de aangifte van de andere dossiers in een gestandaardiseerd invulveld voor contactgegevens van de aangever, bovenaan het proces-verbaal. Deze gegevens konden ook om andere redenen in de aangifte staan, namelijk: in de ondertekening van een proces-verbaal, of bij de 'gegevens van de eigenaar van een gestolen goed'. Respondenten bevestigden allen dat in de aangifte steeds de naam, de geboortedatum en het adres van het slachtoffer staan.

De andere persoonsgegevens kunnen ook in de aangifte voorkomen. In vier strafdossiers was het **telefoonnummer** van het slachtoffer in de aangifte genoteerd.

32 Twee keer was aangifte gedaan op domicilie.

Twee keer was het telefoonnummer aangeleverd door het slachtoffer zelf, en diende het als bewijs.³³ Twee keer werd het telefoonnummer genoemd bij de 'gegevens van de eigenaar van een gestolen goed'. Drie respondenten gaven aan dat bij de aangifte soms ook het telefoonnummer van het slachtoffer wordt genoteerd. In één dossier stond het **e-mailadres** in de aangifte. Deze stond vermeld onder 'de gegevens van de eigenaar van een gestolen goed'.

In één dossier stond het **Burgerservicenummer** van het slachtoffer in de aangifte. Het Burgerservicenummer werd genoteerd bij de afsluiting van de aangifte: "Ondergetekende, naam, Burgerservicenummer, doet hierbij aangifte".

In alle dossiers waren ook overige processen-verbaal opgenomen. Hierin kwamen meermaals op verschillende manieren de **naam**, de **geboortedatum**, het **adres** en het **telefoonnummer** van het slachtoffer voor. Het Burgerservicenummer en het mailadres zijn hier niet waargenomen. Respondenten vermeldden dat alle persoonsgegevens van slachtoffers kunnen voorkomen in verschillende processen-verbaal opgemaakt door de politie. Hierin is geen verdere specificatie gemaakt.

Uit het dossieronderzoek blijkt dat persoonsgegevens in processen-verbaal worden genoteerd in de verschillende contexten:

- *Gestandaardiseerd invulveld*: Persoonsgegevens van het slachtoffer worden in een gestandaardiseerd invulveld bovenaan het dossierstuk vermeld. Hierin worden de naam, de geboortedatum en het adres van de aangever opgenomen. Dit is het geval bij de aangifte maar soms ook bij andere processen-verbaal, zoals een bewijs van ontvangst van een gestolen goed of een proces-verbaal van verhoor.
- *Ondertekening*: Een proces-verbaal wordt afgesloten met een ondertekening van de aangever waarbij persoonsgegevens worden genoemd. Dit zijn vaak de naam en de geboortedatum, maar één keer ook het Burgerservicenummer. Een ondertekening van de aangever staat in ieder geval onder aangiften, maar het kwam ook voor in processen-verbaal van verhoor en in een algemeen proces-verbaal van bevindingen.
- *De gegevens van de eigenaar van een gestolen goed*: Persoonsgegevens worden vermeld in een proces-verbaal omdat er een goed is gestolen van het slachtoffer en diens gegevens worden vermeld.
- *Beschrijving van de strafzaak door verbalisant*: Persoonsgegevens worden in een proces-verbaal genoemd omdat (de feiten van) de zaak worden opgesomd of

33 De telefoon van het slachtoffer was gestolen.

beschreven. Op het voorblad van het politiedossier en in een proces-verbaal³⁴ kan de naam, de geboortedatum en het adres van de aangever worden genoemd door een verbalisant. Dit gebeurt omdat het gepleegde delict of het buurtonderzoek worden beschreven, camerabeelden worden omschreven en betrokken personen worden opgesomd.

- *De verdachte, de getuige of de aangever noemt het persoonsgegevens tijdens een verhoor.* Persoonsgegevens van het slachtoffer worden genoemd tijdens een verhoor. Zo kan de verdachte tijdens een verhoor spreken over een adres waar hij is geweest, of over het slachtoffer dat hij bij naam kent.

In tabel 4 wordt weergegeven welke persoonsgegevens voorkwamen in de aangifte en overige processen-verbaal, en waarom. Zo is te zien dat de naam van het slachtoffer in alle dossiers terug te zien was in desbetreffende processtukken.

Tabel 4 – Persoonsgegevens in processen-verbaal inclusief de aangifte (dossieronderzoek)

<i>Persoonsgegevens</i>	<i>Frequentie</i>	<i>Reden van vermelden persoonsgegevens</i>
Naam	17/17	<ul style="list-style-type: none"> • Gestandaardiseerd invulveld • Ondertekening • De gegevens van de eigenaar van een gestolen goed • Beschrijving van de feiten van de zaak door verbalisant • De verdachte, de getuige of de aangever noemt het persoonsgegevens tijdens een verhoor
Geboortedatum	17/17	<ul style="list-style-type: none"> • Gestandaardiseerd invulveld • Ondertekening • De gegevens van de eigenaar van een gestolen goed • Beschrijving van de feiten van de zaak door verbalisant

34 Processen-verbaal van bevindingen, -relaas, -camerabeelden, -buurtonderzoek, -verdenking.

<i>Persoonsgegevens</i>	<i>Frequentie</i>	<i>Reden van vermelden persoonsgegevens</i>
Adres	15/17	<ul style="list-style-type: none"> • Gestandaardiseerd invulveld • Ondertekening • De gegevens van de eigenaar van een gestolen goed • Beschrijving van de feiten van de zaak door verbalisant • De verdachte, de getuige of de aangever noemt het persoonsgegevens tijdens een verhoor
Telefoonnummer	5/17	<ul style="list-style-type: none"> • Gestandaardiseerd invulveld • De gegevens van de eigenaar van een gestolen goed • Bewijs aangeleverd door slachtoffer
E-mailadres	1/17	<ul style="list-style-type: none"> • De gegevens van de eigenaar van een gestolen goed
Burgerservicenummer	1/17	<ul style="list-style-type: none"> • Ondertekening

Respondenten hebben drie redenen genoemd waarom persoonsgegevens in processen-verbaal worden genoteerd:

- *Ter identificatie*: Persoonsgegevens zijn nodig om het slachtoffer te kunnen identificeren, zo verklaarden alle respondenten. Men moet bijvoorbeeld weten wie aangifte doet.
- *Ten behoeve van de communicatie*: Persoonsgegevens worden genoteerd opdat slachtoffers gedurende het strafproces geïnformeerd en opgeroepen kunnen worden, zo verklaarden zes respondenten.
- *Uit automatisme*: Persoonsgegevens worden standaard genoteerd bij het opnemen van de aangifte, zo verklaarden zes respondenten.

3.1.2 Tenlastelegging

In dertien dossiers was de dagvaarding teruggevonden. Hierin werden de **naam** en **geboortedatum** van het slachtoffer vermeld. In negen hiervan stonden de voorletter en achternaam van het slachtoffer vermeld. In één ander dossier werden de volledige namen en de geboortedata van de slachtoffers genoemd. Dit betrof een zedenzaak met minderjarige slachtoffers. In de overige drie dossiers waren geen persoons-

gegevens van slachtoffers vermeld in de tenlastelegging.³⁵ De resultaten worden weergegeven in tabel 5.

Tabel 5 – Persoonsgegevens in de tenlastelegging (dossieronderzoek)

<i>Persoonsgegevens</i>	<i>Frequentie</i>
Voorletter + achternaam	9/13
Volledige naam	1/13
Geboortedatum	1/13

Alle respondenten zeiden dat de **naam** van het slachtoffer altijd in de tenlastelegging wordt genoemd en dat dit nodig is *omdat voldoende duidelijk omschreven moet worden voor welk specifiek strafbaar feit de verdachte wordt gedagvaard*. Dit komt niet overeen met de resultaten van het dossieronderzoek. Er waren ook dagvaardingen uitgegaan waar de naam van het slachtoffer niet vermeld werd. De respondenten zeiden dat ook **andere persoonsgegevens** van het slachtoffer genoemd kunnen worden in de tenlastelegging. Dat kan het geval zijn wanneer de verdenking een woninginbraak betreft. Hierbij is het adres van het slachtoffer nodig. Zo blijkt uit het dossieronderzoek dat de geboortedatum relevant was voor de juridische kwalificatie omdat het een zedenzaak met minderjarige slachtoffers betrof.

3.1.3 Bewijsstukken

In zeven dossiers kwamen processtukken voor die dienden ter bewijs. Alle persoonsgegevens kwamen hierin voor.

In vijf dossiers kwamen documenten voor met medische gegevens van het slachtoffer. Dit betrof bijvoorbeeld een brief van een arts of tandarts, een aanvraag van medische informatie, of een verwijfsbrief van medische gegevens. Hierin stond telkens de **naam** van het slachtoffer. In vier van deze vijf dossiers stond ook het **telefoonnummer** van het slachtoffer in een document gerelateerd aan het bewijs. In twee van deze vijf dossiers stond ook het **Burgerservicenummer** vermeld in een dergelijk document. In vier dossiers kwamen bonnetjes, e-mails of brieven voor die dienden ter bewijs. Hierin kwamen verschillende persoonsgegevens voor. Bij twee dossiers stonden hierin de **naam** en het **adres** van het slachtoffer. Bij één dossier stond hierin de

35 Waarom er in sommige gevallen geen persoonsgegevens van slachtoffers in de tenlastelegging stonden en in andere wel, is op basis van het dossieronderzoek niet te zeggen. Dit is afhankelijk van het tenlastegelegde delict, maar er zijn te weinig dossiers bestudeerd om hier uitspraken over te doen.

geboortedatum van het slachtoffer, in één dossier stond hierin het **e-mailadres** van het slachtoffer.

In andere stukken die dienden ter bewijs in het dossier (toxologisch onderzoek, identificatie DNA-sporen, verkeersgegevens telefonie, vooronderzoek lab, beschrijving wapen) kwamen geen persoonsgegevens van slachtoffers voor.

De resultaten zijn samengevat in tabel 6. Zo is te zien dat in vijf dossiers de naam voorkwam in bewijsstukken.

Tabel 6 – Persoonsgegevens in bewijsstukken (dossieronderzoek)

<i>Persoonsgegevens</i>	<i>Frequentie</i>
Naam	5/7
Geboortedatum	5/7
Adres	6/7
Telefoonnummer	2/7
E-mailadres	1/7
Burgerservicenummer	2/7

De resultaten van het dossieronderzoek worden weerspiegeld met de interviews. Alle respondenten zeiden dat alle persoonsgegevens van slachtoffers op stukken kunnen staan die relevant zijn voor de bewijsbeslissing. Zo kan volgens respondenten het e-mailadres van het slachtoffer vermeld staan op bijgevoegde e-mails, bijvoorbeeld als een dader mailcorrespondentie met het slachtoffer heeft gevoerd en dit relevant is voor de bewijsvraag.

3.1.4 Vordering benadeelde partij

In veertien dossiers kwam een vordering benadeelde partij voor. In deze vorderingen stond de **naam** en de **geboortedatum** van het slachtoffer vermeld op het voegingsformulier. In één vordering waren e-mails en facturen bijgevoegd. Hierin waren naast de naam en geboortedatum van het slachtoffer, ook het **e-mailadres** en het **telefoonnummer** opgenomen. De resultaten zijn weergegeven in tabel 7. Zo is te zien dat in alle vorderingen benadeelde partij de naam van het slachtoffer was genoteerd.

Tabel 7 – Persoonsgegevens in de vordering benadeelde partij (dossieronderzoek)

<i>Persoonsgegeven</i>	<i>Frequentie</i>
Naam	14/14
Geboortedatum	14/14
E-mailadres	1/14
Telefoonnummer	1/14

Respondenten gaven aan dat persoonsgegevens van slachtoffers kunnen voorkomen in de vordering van de benadeelde partij. Acht respondenten zeiden dat persoonsgegevens van slachtoffers hierin worden vermeld omdat slachtoffers in de rol van benadeelde partij in de voegingsformulieren standaard hun naam, geboortedatum en woonplaats moeten invullen.³⁶ Het vermelden van de woonplaats, of het adres, in de vordering werd in het dossieronderzoek niet teruggevonden.

3.1.5 Sanctietoemeting: locatieverbod, gebiedsverbod of contactverbod

In de zaken waarvan de dossiers zijn bestudeerd was geen locatieverbod, gebiedsverbod of contactverbod opgelegd. In deze paragraaf zullen dan ook slechts de resultaten uit de interviews worden weergegeven. Uit de interviews blijkt dat persoonsgegevens van slachtoffers voor kunnen komen in processtukken die zien op het opleggen van een locatieverbod, gebiedsverbod of contactverbod aan de veroordeelde in het kader van een voorwaardelijke gevangenisstraf of rechterlijke vrijheidsbeperkende maatregel ex artikel 38v Sr. Vier respondenten stelden dat de adresgegevens van het slachtoffer vermeld worden zodra de rechter een locatieverbod, contactverbod of gebiedsverbod oplegt. De dader mag na het opleggen van een dergelijk verbod niet op een bepaalde locatie of in een bepaald gebied komen. Het is daarom belangrijk dat het voor de dader duidelijk is waar hij of zij niet meer mag komen. Als deze locatie het adres van het slachtoffer betreft, wordt het adres bijna altijd vermeld.

Eén respondent noemde dat in uitzonderlijke gevallen het exacte adres van het slachtoffer niet wordt genoemd, om zo de privacy van het slachtoffer te beschermen. In een dergelijk geval zou volgens de respondent alleen een straatnaam worden genoemd. Hoe vaak en onder welke omstandigheden het exacte adres niet wordt genoemd, is niet naar voren gekomen in de interviews. De respondent zei erover:

³⁶ De overige twee respondenten hebben hier niets over gezegd.

“Bij dat soort delicten als stalking, waarbij mensen tig keer verhuizen om uit de buurt van iemand te blijven, is het van belang geen exact adres te benoemen bij het opleggen van een locatieverbod. Bij dat soort delicten weten zij [rechters] ook wel dat ze dat niet moeten doen”.

3.2 Persoonsgegevens van slachtoffers tijdens het onderzoek ter terechtzitting

In deze paragraaf wordt uiteengezet welke persoonsgegevens mondeling worden besproken tijdens het onderzoek ter terechtzitting, en waarom. De resultaten zijn gebaseerd op de interviews. De resultaten worden samengevat in tabel 8.

3.2.1 Vermelden van persoonsgegevens tijdens de zitting

Alle respondenten zeiden dat de **naam** van het slachtoffer altijd wordt genoemd tijdens de zitting. Hiervoor werd een aantal redenen aangedragen.

- *Tenlastelegging*: De naam van het slachtoffer wordt vermeld omdat het strafbare feit voldoende specifiek omschreven moet zijn in de tenlastelegging, zo verklaarden alle respondenten. De tenlastelegging wordt voorgehouden aan het begin van de zitting. De verdachte moet weten waar hij zich tegen moet verdedigen en daarom dient duidelijk te zijn tegen wie het feit gepleegd zou zijn, en dus wie het slachtoffer is.
- *Correcte bejegening*: De naam wordt gebruikt, en dus vermeld, om het slachtoffer op fatsoenlijke wijze aan te kunnen spreken. Het wordt gezien als een vorm van correcte bejegening. Dit werd door twee respondenten aangedragen. Zij verklaarden: “Dat is wel het algemene idee, dat het netjes is om ze met naam en toenaam te begroeten. Het is belangrijk dat mensen zich gehoord voelen” en “Dat je weet hoe mensen heten en wie ze zijn, dat is ook bijna een kwestie van fatsoen”.
- *Ter identificatie*: De naam wordt gebruikt, en dus vermeld, om het slachtoffer ter zitting te identificeren. Duidelijk moet zijn wie aanwezig is bij de zitting en wie zijn of haar slachtofferrechten moet kunnen uitoefenen. Eén respondent vermeldde dit: “Je wil kijken wie er is verschenen, de goede persoon aanspreken en die de gelegenheid geven om zijn of haar rechten uit te oefenen”.

Ook **andere persoonsgegevens** kunnen tijdens de zitting naar voren komen maar dit is wel uitzonderlijk, zo werd verklaard door vier respondenten. Twee situaties werden door hen omschreven:

- *Tenlastelegging*: Persoonsgegevens van slachtoffers worden vermeld omdat deze onderdeel zijn van de tenlastelegging. Een voorbeeld hiervan is wanneer het adres van het slachtoffer het plaats-delict betreft zoals bij woninginbraak.
- *Bewijs*: Persoonsgegevens van slachtoffers worden vermeld omdat deze relevant zijn voor het bewijs. Een respondent omschreef dit op de volgende wijze: "De rechter bespreekt bij de inhoudelijke behandeling met de verdachte wat er allemaal in het dossier zit. De verdachte heeft er recht op om te weten waar jij als rechter naar kijkt, dus dat vat je samen. Je vertelt dan soms ook welke persoon die verklaring heeft afgelegd. Dus je zegt: meneer Jansen heeft u op deze datum op dit adres gezien".

Tabel 8 – Persoonsgegevens tijdens het onderzoek ter terechtzitting (Interviews)

<i>Persoonsgegeven</i>	<i>Frequentie</i>	<i>Reden vermelden</i>
Naam	Altijd	<ul style="list-style-type: none"> • Tenlastelegging • Correcte bejegening • Ter identificatie
Adres, telefoonnummer, e-mailadres, leeftijd	Soms	<ul style="list-style-type: none"> • Tenlastelegging • Bewijs

3.2.2 *Het onvermeld laten van persoonsgegevens tijdens de zitting*

Persoonsgegevens kunnen tijdens de zitting ook onvermeld blijven. Vijf respondenten gaven aan verzocht kan worden door het slachtoffer om zijn of haar naam tijdens de zitting onvermeld te laten. Dit zou soms voorkomen. Slachtoffers kunnen bij de politie of voor de zitting bij de bode aangeven dat ze niet bij naam genoemd willen worden.³⁷ Vier van deze vijf respondenten gaven aan dat rechters over het algemeen rekening houden met een dergelijk verzoek.³⁸ In dat geval wordt tijdens de zitting gerefereerd aan het slachtoffer als 'de aangever', 'het slachtoffer' of 'de benadeelde partij'. De andere respondent stelde dat de wens om niet bij naam genoemd te worden niet altijd ingewilligd kan worden. De verdachte moet weten van welk feit hij

37 Respondenten zeiden niet of de bode of politie slachtoffers over deze mogelijkheid standaard inlicht.

38 Door respondenten is niet gespecificeerd onder welke omstandigheden een verzoek om niet bij naam genoemd te worden wel of niet ingewilligd wordt.

wordt verdacht, en wie aangifte heeft gedaan of over hem heeft verklaard. De naam van de aangever kan daarom niet zonder meer onbesproken worden gelaten tijdens het onderzoek ter terechtzitting.

Ingeval van meerdere slachtoffers kan de naam ook onvermeld blijven door het slachtoffer bij nummer te noemen tijdens de zitting, zo verklaarden twee respondenten. Dit gebeurt volgens hen in uitzonderlijke gevallen, bijvoorbeeld bij zedenzaken met meerdere minderjarige slachtoffers. Het wordt gedaan om de privacy van het jonge slachtoffer te beschermen. Vaak staan deze slachtoffers dan ook al onder nummer in het strafdossier. Door de respondenten is niet aangegeven op wiens initiatief in dergelijke gevallen de privacygevoelige gegevens worden weggelaten en waarom de privacy van jonge slachtoffers wordt geprioriteerd.³⁹

3.3 De relevantie van persoonsgegevens van slachtoffers

In deze paragraaf wordt uiteengezet in hoeverre persoonsgegevens van slachtoffers strafvorderlijk relevant zijn, en dus relevant zijn voor een door de rechter te nemen beslissing. De resultaten zijn gebaseerd op de interviews. Door respondenten is bij strafvorderlijk relevante gegevens een onderscheid gemaakt tussen persoonsgegevens die juridisch-inhoudelijk relevant zijn (paragraaf 3.3.1) en persoonsgegevens die om praktische redenen nodig zijn voor actoren in de strafrechtspleging (paragraaf 3.3.2).

3.3.1 Juridisch-inhoudelijk relevant

Als gegevens juridisch-inhoudelijk relevant zijn, zijn deze gegevens nodig omwille van de informatie- en afbakeningsfunctie van de tenlastelegging, voor de bewijsbeslissing of voor de straftoemeting.

3.3.1.1 Tenlastelegging

Alle respondenten zeiden dat persoonsgegevens van slachtoffers nodig kunnen zijn ten behoeve van de informatie- en afbakeningsfunctie van de tenlastelegging. Het moet duidelijk zijn waartegen de verdachte zich moet verdedigen. Het strafbare feit moet dus voldoende specifiek omschreven zijn in de tenlastelegging. De belangrijkste eis is dat

³⁹ Slachtofferhulp Nederland 2020. Hierin wordt hierover gesteld dat kinderen nog een heel leven voor zich hebben. Sommigen zijn zich nog niet bewust van het misbruik dat zij hebben meegemaakt. Het is niet wenselijk dat een kind zomaar door iemand wordt aangesproken over het delict. Voor ouders is het belangrijk dat ze zelf kijken hoe ze dit het beste met hun kinderen kunnen bespreken.

de dagvaarding het feitencomplex vermeldt, zodat de verdachte het voorwerp van de vervolging kent en zijn verdedigingsrechten zijn gewaarborgd.⁴⁰ Hiervoor kunnen volgens respondenten persoonsgegevens van slachtoffers nodig zijn.

De naam van het slachtoffer is volgens zeven respondenten in dit kader altijd een onmisbaar persoonsgegeven. Zo stelde een respondent dat 'mishandeling van iemand' te vaag is. De respondent zei: "Je moet zorgen dat je tenlastelegging duidelijk is. Dan heb je dus een naam nodig". De overige drie respondenten noemden niet dat het vermelden van een naam van het slachtoffer noodzakelijk is omwille van de informatie- en afbakeningsfunctie. Zij zeiden wel dat de verdachte moet weten 'waarover en om wie het gaat', maar noemden daarbij niet expliciet dat daarvoor het vermelden van een naam nodig is.

Het adres van het slachtoffer kan volgens vijf respondenten ook relevant zijn voor de tenlastelegging. Dit is het geval als het adres de plaats-delict betreft, zoals bij woningbraak. De verdachte moet weten wat de plaats-delict is van het tenlastegelegde feit.

3.3.1.2 Bewijs

Persoonsgegevens van slachtoffers kunnen ook strafvorderlijk relevant zijn voor de bewijsbeslissing. Respondenten verklaarden dat het hier gaat om de geboortedatum en het adres, en in uitzonderlijke gevallen ook om het e-mailadres en het telefoonnummer.

40 Stevens e.a. 2016, p. 45.

Geboortedatum

Alle respondenten zeiden dat de geboortedatum van het slachtoffer relevant kan zijn voor een door de rechter te nemen bewijsbeslissing. Dit kan om verschillende redenen zijn:

- De geboortedatum van het slachtoffer kan relevant zijn voor de juridische kwalificatie van het strafbare feit. Dit is het geval bij zedenzaken. Bepaalde seksuele handelingen kunnen onder verschillende delictsomschrijvingen vallen naargelang de leeftijd van het slachtoffer.⁴¹
- De geboortedatum van het slachtoffer is relevant voor de toetsing van de betrouwbaarheid van een verklaring van het slachtoffer. Drie respondenten verklaarden dit, waar één van zei: “Een getuigenverklaring van een kind beoordeel je anders dan die van een volwassene”.

Het is overigens volgens respondenten vaak niet zozeer de precieze geboortedatum van het slachtoffer die van belang is, maar de *leeftijd* (“20 jaar oud ten tijde van het delict”). Toch wordt in dossiers doorgaans de geboortedatum van het slachtoffer gegeven.

Adres

Ook het adres van het slachtoffer kan relevant zijn voor de bewijsbeslissing. Dit kan om verschillende redenen zijn:

- Het adres is relevant wanneer het de plaats-delict betreft, zo verklaarden vier respondenten, zoals bij woninginbraak. Er moet immers bewezen worden dat het delict is gepleegd op een bepaalde locatie.
- Het adres kan nodig zijn om de betrouwbaarheid van een getuigenverklaring te toetsen, zo verklaarden drie respondenten. Wanneer een getuige bijvoorbeeld verklaart dat hij iets vanuit zijn woning op straat heeft waargenomen, is het nodig om het adres te weten om te controleren of dergelijke uitspraken kunnen kloppen.

E-mailadres/telefoonnummer

Vier respondenten zeiden dat een e-mailadres over het algemeen *niet* strafvorderlijk relevant is voor de bewijsbeslissing. Vijf respondenten benoemden dat een telefoonnummer over het algemeen *niet* strafvorderlijk relevant is voor de bewijsbeslissing.⁴² Hierbij gaven de respondenten aan dat een e-mailadres of een telefoonnummer wel relevant *kan* zijn in uitzonderlijke gevallen. Zo stelde een

41 Denk aan grooming (art. 248e Sr), waarbij de leeftijd van het slachtoffer een bestanddeel van de delictsomschrijving is.

42 De overige respondenten hebben het e-mailadres en telefoonnummer niet genoemd.

respondent: "Een mailadres is niet relevant, *tenzij* het gaat om oplichting via de mail, bijvoorbeeld. Maar dan heeft de dader al beschikking over het e-mailadres".

Een andere respondent meende iets soortgelijks: "Soms heb je een telefoonnummer nodig, bijvoorbeeld in een stalkingszaak als je wil bewijzen dat het de verdachte is die berichtjes stuurt naar een bepaald telefoonnummer. Maar dan is dus ook dat nummer al bekend bij de verdachte".⁴³

3.3.1.3 Straftoemeting

Persoonsgegevens van slachtoffers kunnen strafvorderlijk relevant zijn voor de straftoemeting. Respondenten gaven aan dat het in dit kader gaat om de leeftijd en het adres.

Leeftijd

Als het slachtoffer extra oud of extra jong is, kan dat duiden op kwetsbaarheid van het slachtoffer. Vijf respondenten gaven aan dat de kwetsbaarheid van het slachtoffer relevant kan zijn voor de ernst van het delict, en daarmee ook voor de straftoemeting. Wanneer de leeftijd van het slachtoffer strafvorderlijk relevant is, is volgens hen afhankelijk van de individuele zaak. Zo zei een respondent: "Als er gewoon is ingebroken, hoef ik niet te weten of dat bij een ouder of een jonger iemand, man of vrouw is gebeurd, dat maakt mij niet uit". Respondenten zeiden allemaal dat de leeftijd van het slachtoffer in ieder geval een rol speelt bij geweldsdelicten: "Het is soms wenselijk om te weten wat de leeftijd is, want het maakt natuurlijk een verschil of een mishandeling is gericht tegen een twintigjarige of een tachtigjarige" en "Het maakt wel uit of je een potige leeftijdsgenoot op z'n bek slaat of een dametje van tachtig".

Adres

Het adres van het slachtoffer kan strafvorderlijk relevant zijn wanneer in het kader van sanctieoplegging een locatie-, gebieds- of contactverbod wordt opgelegd aan de dader. Vier respondenten gaven dit aan. Twee respondenten zeiden hierbij dat een locatieverbod, gebiedsverbod of contactverbod ook opgelegd kan worden zonder dat daarvoor het precieze adres bekend hoeft te worden gemaakt. Er kan dan bijvoorbeeld alleen een straatnaam worden genoemd.

43 In beide citaten benoemen respondenten dat bepaalde persoonsgegevens 'al bekend zijn bij de verdachte'. De respondenten impliceren dat het vermelden van die persoonsgegevens in het dossier daarmee niet of minder problematisch is. Daarmee wordt echter voorbijgegaan aan het zelfstandige belang van de afscherming van persoonsgegevens ten opzichte van derden, zoals bijvoorbeeld de media.

3.3.2 *Praktisch relevant*

Als gegevens praktisch relevant zijn, betekent dat niet dat ze direct nodig zijn voor een rechterlijke beslissing. Praktische relevantie duidt erop dat de gegevens nodig voor de politie, medewerkers van het Openbaar Ministerie, rechters-commissarissen of rechters omwille van de communicatie met het slachtoffer.

Alle respondenten hebben aangegeven dat het voorkomt dat sommige persoonsgegevens worden genoteerd in dossierstukken terwijl deze gegevens niet direct nodig zijn ten behoeve van de informatie- en afbakeningsfunctie van de tenlastelegging, de bewijsbeslissing of de straftoemeting. Zo is een geboortedatum van het slachtoffer die bij de aangifte wordt genoteerd niet altijd relevant voor een juridisch inhoudelijk oordeel van de rechter. Zeven respondenten hebben gezegd dat persoonsgegevens van slachtoffers die niet juridisch-inhoudelijk relevant zijn, wel nodig kunnen zijn voor de politie, medewerkers van het Openbaar Ministerie, rechters-commissarissen of rechters omwille van de communicatie met het slachtoffer. Slachtoffers dienen bereikt, geïnformeerd of opgeroepen te kunnen worden door de politie of het OM. Hierna zal de rechter moeten kunnen controleren of dit correct is gebeurd. Respondenten gaven aan dat de naam, het telefoonnummer, het e-mailadres en het adres van het slachtoffer hierbij van belang zijn.

In tabel 9 wordt per persoonsgegeven aangeduid waarom deze vermeld wordt in een dossierstuk, en of dit een praktische- of strafvorderlijke relevantie kan dienen.

Tabel 9 – Relevantie van persoonsgegevens in het strafdossier (Interviews)

<i>Persoonsgegevens</i>	<i>Dossierstuk</i>	<i>Reden vermelden in dossierstuk</i>	<i>Praktisch relevant</i>	<i>Straf-vorderlijk relevant</i>
Naam	Aangifte en overige processen-verbaal	Ter (controle van juiste) identificatie van slachtoffer Om slachtoffers te kunnen bereiken, informeren en oproepen	Ja	Nee
	Tenlastelegging	Informatie- en afbakeningsfunctie	Nee	Ja
	Vordering benadeelde partij	Ter identificatie van slachtoffer en zodoende om de vordering tot schadevergoeding daadwerkelijk te kunnen uitvoeren	Ja	Nee
	Bewijsstukken	Er moet bewezen worden dat het vermeende slachtoffer daadwerkelijk slachtoffer is van een delict	Nee	Ja
Geboortedatum	Aangifte en overige processen-verbaal	Ter (controle van juiste) identificatie van slachtoffer	Ja	Nee
	Vordering benadeelde partij	Ter identificatie van slachtoffer en om de vordering tot schadevergoeding daadwerkelijk te kunnen uitvoeren	Ja	Nee
	Bewijsstukken	Bewijs Juridische kwalificatie Beoordeling van de betrouwbaarheid van de verklaring De strafmaat	Nee	Ja

<i>Persoonsgegevens</i>	<i>Dossierstuk</i>	<i>Reden vermelden in dossierstuk</i>	<i>Praktisch relevant</i>	<i>Straf-vorderlijk relevant</i>
Adres	Aangifte en overige processen-verbaal	Ter (controle van juiste) identificatie van slachtoffer Om slachtoffers te kunnen bereiken, informeren en oproepen	Ja	Nee
	Locatieverbod, gebiedsverbod, contactverbod	Afbakeningsfunctie	Nee	Ja
	Tenlastelegging	De informatie- en afbakeningsfunctie	Nee	Ja
	Bewijsstukken	Beoordeling van het bewijs en van de betrouwbaarheid van de getuige	Nee	Ja
E-mailadressen/ telefoonnummers	Aangifte en overige processen-verbaal	Om slachtoffers te kunnen bereiken, informeren en oproepen	Ja	Nee
	Bewijsstukken	Beoordeling van het bewijs	Nee	Ja
BSN	Aangifte en overige processen-verbaal	Ter (controle van juiste) identificatie van slachtoffer	Ja	Nee

3.4 Persoonsgegevens van slachtoffers nodig in het strafdossier

Aan de respondenten is tijdens de interviews gevraagd hoe zij tegen de wetswijziging aankijken, en hoe zij denken over het onvermeld laten van persoonsgegevens van slachtoffers in alle dossierstukken. Ook is aan hen gevraagd of zij een verandering in het huidige beleid wenselijk achten, en hoe een nieuwe werkwijze ten aanzien van het vermelden persoonsgegevens van slachtoffers in dossiers eruit zou kunnen of moeten zien.

De respondenten waren het erover eens dat juridisch-inhoudelijk relevante persoonsgegevens niet onvermeld kunnen blijven in het strafdossier. Alle respondenten zeiden daarnaast dat praktisch relevante persoonsgegevens van slachtoffers, indien ze niet óók juridisch-inhoudelijk relevant zijn, in principe uit het strafdossier weggelaten kunnen worden.

Zo zei een respondent: "Ondersteuning moet wel gewoon een getuige kunnen oproepen. Het is niet alleen de vraag: zijn persoonsgegevens relevant voor de bewijsvraag? Ook om überhaupt tot het beantwoorden van de bewijsvraag te komen is het van belang om veel informatie te hebben over het slachtoffer, voor praktische zaken. Moet dat ook naar de verdachte [bekend zijn]? Niet per se".

Een andere respondent zei: "Een telefoonnummer is al helemaal niet relevant voor de rechter. Wel praktisch, voor het Kabinet R-C voor de oproeping. Dus een R-C wil het telefoonnummer heel graag hebben, maar het hoeft niet in de aangifte".

Drie respondenten waren van mening dat persoonsgegevens die niet relevant zijn voor een rechterlijke beslissing in de regel uit dossierstukken weggelaten zouden moeten worden. De respondenten stelden dat er momenteel onnodig veel persoonsgegevens van slachtoffers in dossierstukken staan, en dat een structurele verandering noodzakelijk is. Zo beschreef een respondent: "Het gevoel van onbehagen bij slachtoffers moet gigantisch zijn. Het lijkt me logisch om daaraan tegemoet te komen. Dan moet er wel een bepaalde omslag worden gemaakt. Dan hebben we waarschijnlijk alleen maar meer medewerking van slachtoffers en getuigen".

Drie andere respondenten waren van mening dat een structurele verandering niet wenselijk of niet haalbaar is. Zo twijfelde een respondent aan de haalbaarheid van het weglaten van persoonsgegevens van slachtoffers uit het dossier. De respondent vreesde voor extra werk: "Misschien is het in sommige gevallen mogelijk om dossiers te anonimiseren, als de politie heel veel tijd heeft om het dossier samen te stellen. Maar bij veel dossiers wordt er 's ochtends nog de laatste hand aan gelegd". Een andere respondent stelde dat er momenteel al veel mogelijkheden zijn om de privacy van slachtoffers te beschermen en dat het wellicht niet wenselijk is om het beleid te veranderen. De respondent vreest daarbij voor extra werk en gaf aan dat ondersteunend personeel bepaalde contactgegevens nodig heeft om praktische redenen. Als deze gegevens uit het dossier worden gehaald, moet het ondersteunend personeel de gegevens ergens anders zoeken en dat zou veel extra werk kunnen kosten: "Voor er weer allerlei nieuwe dingen worden verzonnen, is het van belang om ook stil te staan bij ondersteunend personeel dat dit straks allemaal praktisch moet uitvoeren. Als zij straks duizend dingen extra moeten doen...".

De overige vier respondenten hadden geen uitgesproken mening over wat er met de praktisch relevante persoonsgegevens van slachtoffers zou moeten gebeuren in dossiers. De meningen van respondenten hieromtrent zijn samengevat in tabel 10.

Tabel 10 – Visie rechters omtrent het onvermeld laten van praktisch relevante persoonsgegevens in het dossier (interviews)

3 respondenten =>	Er zijn bepaalde gegevens die de rechter niet nodig heeft. Deze gegevens zijn in principe niet nodig in het strafdossier.	=>	Deze gegevens moeten structureel uit het dossier verwijderd worden.
3 respondenten =>		=>	Toch kunnen/moeten deze gegevens niet structureel uit het dossier verwijderd worden.
4 respondenten =>		=>	Geen uitgesproken mening.

Conclusie

Het doel van dit onderzoek was om te achterhalen welke persoonsgegevens van slachtoffers nodig zijn voor een door de rechter te nemen beslissing. Zo kan bepaald worden welke slachtoffergegevens uit het dossier weggelaten kunnen worden en welke gegevens niet. Om antwoord te kunnen geven op de onderzoeksvragen zijn twee methoden toegepast: 1) interviews met rechters, raadsheren en rechters-commissarissen geïnterviewd en 2) een dossieronderzoek.

Het onderzoek is anders verlopen dan verwacht. Wegens de beperkte capaciteit van de geselecteerde arrondissementsparketten van het OM is het dossieronderzoek op kleine schaal uitgevoerd. Dit betekent niet dat we geen antwoord kunnen geven op de onderzoeksvragen. We kunnen wel degelijk uitspraken doen over het vermelden van persoonsgegevens van slachtoffers tijdens het strafproces en de strafvorderlijke relevantie ervan, maar de uitspraken hebben een andere grondslag dan aanvankelijk gepland.

De centrale onderzoeksvraag en de deelvragen van dit onderzoek luiden:

Wanneer zijn welke persoonsgegevens van het slachtoffer strafvorderlijk relevant?

1. Welke persoonsgegevens van slachtoffers komen in welke dossierstukken voor, en waarom?
2. Welke persoonsgegevens van slachtoffers worden tijdens het onderzoek ter terechtzitting vermeld, en waarom?
3. Wanneer zijn welke persoonsgegevens van slachtoffers strafvorderlijk relevant voor rechters?
4. Welke (beleids-)aanbevelingen zijn er op basis van het onderzoek te doen?

4.1 Deelvraag 1: Persoonsgegevens van slachtoffers in het strafdossier

In de aangifte kunnen **alle persoonsgegevens** van het slachtoffer voorkomen. In ieder geval staan altijd de **naam**, het **adres** en de **geboortedatum** van het slachtoffer in een gestandaardiseerd invulveld tenzij het slachtoffer aangifte op domicilie of op nummer doet. Deze gegevens kunnen ook om andere redenen in de aangifte staan. Allereerst kan een aangifte ondertekend worden door het slachtoffer. Dit is niet altijd het geval maar dan komen in ieder geval de naam en de geboortedatum voor. Het **Burgerservicenummer** kan in een dergelijk geval ook genoteerd worden. Deze persoonsgegevens worden ten tweede genoemd in een aangifte wanneer er een goed is gestolen van het slachtoffer en diens gegevens worden vermeld. Het **telefoonnummer** en het **e-mailadres** kunnen ook in het kader van laatstgenoemde voorkomen in de aangifte. Ook kan het telefoonnummer in de aangifte vermeld worden omdat het ter bewijs dient. In het algemeen worden persoonsgegevens in de aangifte genoteerd ter identificatie en om slachtoffers gedurende het strafproces te kunnen contacteren of oproepen. Persoonsgegevens worden echter ook uit automatisme in de aangifte opgenomen, en dienen daarmee niet (direct) een strafvorderlijk doel.

In overige processen-verbaal kunnen ook **alle persoonsgegevens** van het slachtoffer voorkomen. De gegevens worden ingevuld in het gestandaardiseerde invulveld dat soms bovenaan een proces-verbaal staat, of ze staan om een andere reden in het proces-verbaal. De redenen waarom persoonsgegevens in processen-verbaal staan, zijn divers. Ten eerste kan een proces-verbaal ondertekend worden door het slachtoffer. Dit is niet altijd het geval maar dan komen in ieder geval de naam en de geboortedatum voor. Persoonsgegevens worden ten tweede genoemd in een proces-verbaal wanneer er een goed is gestolen van het slachtoffer en diens gegevens worden vermeld. Persoonsgegevens van slachtoffers kunnen ten derde worden genoemd door de verdachte, de getuige of de aangever tijdens een verhoor, en worden daarom vermeld in het proces-verbaal hiervan. Persoonsgegevens van slachtoffers kunnen ten slotte worden genoteerd door verbalisanten bij de beschrijving van de feiten.

In de tenlastelegging kunnen de **naam**, de **geboortedatum** en het **adres** voorkomen. Rechters geven aan dat de naam van het slachtoffer altijd vermeld wordt maar uit het dossieronderzoek blijkt dat deze niet altijd genoteerd wordt. De naam, ofwel volledig ofwel de voorletter in combinatie met de achternaam van het slachtoffer, en soms ook de geboortedatum of het adres komen in de praktijk voor. Deze persoonsgegevens

worden in de tenlastelegging genoemd omdat voldoende duidelijk omschreven moet worden voor welk specifiek strafbaar feit de verdachte wordt gedagvaard.

In bewijsstukken kunnen **alle persoonsgegevens** van slachtoffers voorkomen als deze relevant zijn voor de bewijsvraag. Dit is wel afhankelijk van het type bewijsstuk. Bepaalde typen bevatten altijd persoonsgegevens, andere nooit.

In de vordering van de benadeelde partij kunnen verschillende persoonsgegevens van slachtoffers voorkomen. De **naam** en de **geboortedatum** staan altijd vermeld in een gestandaardiseerd invulveld.⁴⁴ Dit vraagt ook om het **adres** en het **telefoonnummer** maar in de praktijk worden deze niet altijd ingevuld door het slachtoffer. In het schadeonderbouwingsformulier kan het **e-mailadres** staan.

In een locatie-, gebieds- of contactverbod kunnen persoonsgegevens van het slachtoffer voorkomen omdat duidelijk moet zijn wie de veroordeelde niet meer mag contacteren of waar de veroordeelde niet meer mag komen. In uitzonderlijke gevallen kan het exacte adres weggelaten worden en in plaats daarvan alleen de straatnaam worden gegeven.

4.2 Deelvraag 2: Persoonsgegevens van slachtoffers tijdens de zitting

De **naam** van het slachtoffer wordt altijd genoemd tijdens het onderzoek ter terechtzitting. Dit is om het slachtoffer te identificeren of om het slachtoffer op correcte wijze te bejegenen. De naam kan ook worden genoemd in de tenlastelegging die wordt voorgehouden aan het begin van de zitting. Er zijn echter ook mogelijkheden om deze onvermeld te laten. Het slachtoffer kan hiertoe een verzoek doen of dit wordt op het initiatief van het OM gedaan indien het een kwetsbaar slachtoffer betreft.

Het **adres**, het **telefoonnummer**, het **e-mailadres** en de **leeftijd** van het slachtoffer kunnen worden genoemd tijdens het onderzoek ter terechtzitting als deze onderdeel zijn van de tenlastelegging of wanneer deze relevant zijn voor de bewijsvraag.

⁴⁴ In een gestandaardiseerde invulveld bij een voegingsformulier wordt om de volgende gegevens gevraagd: de naam, de geboortedatum, het adres, het telefoonnummer, het bank- of gironummer. In alle bestudeerde dossiers was hiervan alleen de naam en de geboortedatum ingevuld.

4.3 Deelvraag 3: Strafvorderlijke relevantie van persoonsgegevens van slachtoffers

Door rechters wordt bij strfvorderlijk relevante gegevens een onderscheid gemaakt tussen persoonsgegevens die juridisch-inhoudelijk relevant zijn en persoonsgegevens die om praktische redenen nodig zijn voor actoren in de strafrechtspleging.

Als gegevens juridisch-inhoudelijk relevant zijn, zijn deze gegevens nodig omwille van de informatie- en afbakeningsfunctie van de tenlastelegging, voor de bewijsbeslissing of voor de straftoemeting. Als gegevens praktisch relevant zijn, betekent dat niet dat ze direct nodig zijn voor een rechterlijke beslissing. Praktische relevantie duidt erop dat de gegevens nodig zijn voor de politie, medewerkers van het Openbaar Ministerie, rechters-commissarissen of rechters omwille van de communicatie met het slachtoffer.

Juridisch-inhoudelijke relevante persoonsgegevens

De **naam** van het slachtoffer is volgens rechters vanwege de informatie- en afbakeningsfunctie van de tenlastelegging altijd strfvorderlijk relevant en staat volgens hen hierin dan ook altijd vermeld. Het strafbare feit moet voldoende specifiek omschreven zijn zodat de verdachte weet waartegen hij zich moet verdedigen. In de praktijk blijkt echter dat de (volledige) naam van het slachtoffer niet altijd in de tenlastelegging staat. Hieruit kan worden opgemaakt dat een tenlastelegging in bepaalde gevallen voldoende specifiek kan zijn zonder dat de naam van het slachtoffer erin wordt genoemd. Dat een naam niet altijd nodig is, wordt onderschreven door het feit dat er in de praktijk mogelijkheden bestaan om (beperkt) anoniem aangifte te doen. De naam van het slachtoffer is dus niet altijd strfvorderlijk relevant.

De **geboortedatum** van het slachtoffer is allereerst strfvorderlijk relevant voor de kwalificatie van het strafbare feit bij zedenmisdrijven. Dit is alleen het geval als het slachtoffer onder de achttien jaar is. De geboortedatum kan ten tweede strfvorderlijk relevant zijn voor de straftoemeting omdat de leeftijd van het slachtoffer kan duiden op kwetsbaarheid. Wanneer dit relevant is voor de rechter, hangt af van de individuele zaak maar lijkt in ieder geval zo te zijn bij geweldsdelicten.

De geboortedatum van het slachtoffer kan ten slotte ook strfvorderlijk relevant zijn om de betrouwbaarheid van diens verklaring te toetsen. Hierbij dient vermeld te worden dat in al deze gevallen niet zozeer de geboortedatum juridisch-inhoudelijk relevant is, maar veeleer de leeftijd van het slachtoffer. In dossiers wordt echter de geboortedatum genoteerd.

Het **adres** van het slachtoffer is allereerst strafvorderlijk relevant in het kader van de informatie- en afbakeningsfunctie van de tenlastelegging indien dit de plaats-delict betreft. In dit geval kan het adres ook strafvorderlijk relevant zijn voor de bewijsvraag. In het kader van het beantwoorden van de bewijsvraag kan het adres ook strafvorderlijk relevant zijn om de betrouwbaarheid van een getuigenverklaring te toetsen. Het adres is ten slotte strafvorderlijk relevant wanneer de rechter een locatieverbod, contactverbod of gebiedsverbod oplegt. In de praktijk kan ook volstaan worden met alleen de straatnaam.

Het **e-mailadres** en het **telefoonnummer** kunnen strafvorderlijk relevant zijn voor de bewijsvraag in uitzonderlijke gevallen.

Het **Burgerservicenummer** is nooit strafvorderlijk relevant.

Praktisch relevant

De naam van het slachtoffer en contactgegevens zoals het adres, het e-mailadres en het telefoonnummer kunnen praktisch relevant zijn. De gegevens zijn namelijk nodig om slachtoffers te kunnen bereiken, informeren en oproepen.

4.4 Deelvraag 4: Aanbevelingen

4.4.1 Aangedragen door rechters

Persoonsgegevens die niet juridisch-inhoudelijk relevant zijn, hoeven volgens rechters in principe niet in het strafdossier vermeld te worden. Deze gegevens kunnen om praktische redenen echter wel nodig zijn voor actoren in de strafrechtspleging. Zo kan een telefoonnummer nodig zijn om het slachtoffer te bereiken en te informeren over het verloop van de strafzaak. Medewerkers van de rechtbank, van het OM en van de politie kunnen deze persoonsgegevens momenteel in het strafdossier terugvinden. Dit is handig voor hen, maar het komt niet ten goede aan de privacybescherming van het slachtoffer. Sommige rechters waren van mening dat het niet wenselijk is om deze persoonsgegevens structureel uit het strafdossier weg te laten. Het leek hen niet haalbaar, of ze waren bang voor extra werk voor ondersteunend personeel. Andere rechters waren van mening dat dergelijke persoonsgegevens wel structureel uit het dossier zouden moeten worden weggelaten. De rechters zeiden dat de politie nu standaard de persoonsgegevens van aangevers in de aangifte of overige processen-verbaal noteert. In plaats daarvan zouden de contactgegevens van aangevers volgens hen bij de politie kunnen worden opgeslagen, of in een apart document beschikbaar kunnen worden gesteld aan de politie, medewerkers van het OM of van de rechtbank.

4.4.2 Aangedragen door de onderzoekers

Juridisch-inhoudelijk relevante persoonsgegevens: waar mogelijk op een hoger abstractie-niveau weergeven

Allereerst wordt door de onderzoekers aanbevolen om waar mogelijk alleen de voorletter en achternaam te noemen wanneer de **naam** van het slachtoffer strafvorderlijk relevant is in het kader van de informatie- en afbakeningsfunctie van de tenlastelegging. De tenlastelegging blijkt namelijk ook voldoende feitelijk te kunnen zijn zonder dat de (volledige) naam van het slachtoffer wordt genoemd.

De **geboortedatum** van het slachtoffer kan strafvorderlijk relevant zijn. Echter, het is niet zozeer de geboortedatum die nodig is voor een door de rechter te nemen beslissing, maar veeleer de leeftijd van het slachtoffer. In plaats van de geboortedatum zou de leeftijd van het slachtoffer ten tijde van het delict in het strafdossier opgenomen moeten worden. Bij een langere pleegperiode wordt dit echter ingewikkelder. In dit geval zou het vermelden van de geboortedatum van het slachtoffer beter te verklaren zijn. Echter, ook in dergelijke gevallen zou moeten worden nagedacht of dit op een andere manier kan.

In het kader van een gebiedsverbod, locatieverbod of contactverbod blijkt het niet altijd nodig te zijn om het **adres** van het slachtoffer te noemen. Soms kan het volstaan om een straatnaam of een buurt te noemen als locatie waar de dader niet meer mag komen, in plaats van het precieze adres van het slachtoffer. Nagegaan zou moeten worden of dit niet in alle gevallen zo is. Op basis van de bevindingen, kunnen de onderzoekers dit niet met zekerheid zeggen.

Burgerservicenummer uit het strafdossier

Een **Burgerservicenummer** blijkt nooit strafvorderlijk relevant te zijn. Burgerservicenummers van slachtoffers zouden dan ook niet meer in strafdossiers vermeld moeten worden.

Praktisch relevante gegevens: waar mogelijk uit het strafdossier weglaten

In de aangifte en in sommige andere processen-verbaal is een gestandaardiseerd invulveld voor persoonsgegevens van de aangever opgenomen. Hierin staan in ieder geval de naam, de geboortedatum en het adres van het slachtoffer. Het gestandaardiseerde invulveld lijkt enerzijds ter identificatie van de persoon die de verklaring aflegt. Anderzijds lijkt het invulveld een praktisch doel te dienen: de contactgegevens staan genoteerd opdat slachtoffers gedurende het strafproces gecontacteerd en opgeroepen kunnen worden. In het gestandaardiseerde invulveld worden persoonsgegevens van slachtoffers genoteerd, zonder dat er een beoordeling wordt gemaakt

van de strafvordelijke juridisch-inhoudelijke relevantie van de gegevens, of van de impact van het noteren van de gegevens op de privacy van het slachtoffer. Aanbevolen wordt om het gestandaardiseerde invulveld te verwijderen uit processen-verbaal. De praktisch relevante persoonsgegevens zouden standaard elders opgeslagen kunnen worden. Deze gegevens zijn nodig voor ondersteunend personeel maar zijn niet noodzakelijk om te vermelden in het strafdossier aangezien deze niet strafvorderlijk juridisch-inhoudelijk relevant zijn.

Het onderzoek ter terechtzitting

Tijdens het onderzoek ter terechtzitting wordt volgens rechters altijd de naam van het slachtoffer genoemd maar er zijn ook mogelijkheden om deze onvermeld te laten, namelijk: het slachtoffer aanspreken als 'aangever', 'slachtoffer', of 'benadeelde partij' en in geval van meerdere slachtoffers bij nummer. Dit kan op initiatief van het Openbaar Ministerie worden gedaan wanneer het OM van oordeel is dat dit nodig is vanwege de kwetsbaarheid van het slachtoffer. Ook kan het slachtoffer hiertoe zelf een verzoek doen. Onduidelijk is echter of slachtoffers voor de zitting geïnformeerd worden over de mogelijkheid van openbaring van hun persoonsgegevens tijdens de zitting. Aanbevolen wordt om standaard aan hen te vragen of zij akkoord zijn met het noemen van hun (volledige) naam tijdens de zitting.

De redenen voor het wel vermelden van de naam van het slachtoffer lijken namelijk niet klemmend. Het vermelden zou allereerst wel een strafvorderlijk doel dienen, namelijk: de informatie- en afbakeningsfunctie van de tenlastelegging, maar dit lijkt niet altijd nodig. Ondanks dat rechters aangeven dat de naam van het slachtoffer in dit kader altijd strafvorderlijk relevant is en dat deze dus nooit onvermeld gelaten kan worden, blijkt het wel vermelden ervan in de tenlastelegging niet altijd te gebeuren. In de praktijk worden namelijk ook dagvaardingen uitgezonden zonder de naam van het slachtoffer. Dit wekt de indruk dat het voorhouden van de naam van het slachtoffer tijdens de zitting ten behoeve van de informatie- en afbakeningsfunctie van de tenlastelegging niet altijd noodzakelijk is.

De andere twee redenen voor het vermelden van de naam van het slachtoffer, namelijk het identificeren van het slachtoffer ten behoeve van de uitoefening van zijn of haar rechten, en het aanspreken van het slachtoffer bij naam met het oog op een fatsoenlijke bejegening, lijken ten gunste te zijn van het slachtoffer zelf. In dit geval zou het gepast zijn slachtoffers dan ook zelf te vragen of zij dit wenselijk achten. Dit zou de privacy van slachtoffers beschermen. Zelfs wanneer de naam van het slachtoffer wel al in het dossier wordt genoemd omwille van strafvorderlijke redenen en dus bekend is bij de verdachte, zou het afschermen van de naam tijdens de zitting het slachtoffer kunnen beschermen tegen derden, zoals de media.

Discussie

5.1 Interviews

Generaliseerbaarheid

Over het algemeen wordt bij kwalitatief onderzoek niet getracht om generaliseerbare kwantitatieve uitspraken te doen, maar om bepaalde complexe mechanismen te begrijpen. Ook in dit onderzoek kan niet gesteld worden dat alle rechters in Nederland dezelfde standpunten innemen als de tien respondenten die voor dit onderzoek zijn geïnterviewd. Toch is een zekere vorm van generalisering van de onderzoeksresultaten mogelijk. De resultaten uit de interviews, in combinatie met de resultaten uit het dossieronderzoek, geven een goed beeld van wanneer welke persoonsgegevens voorkomen in welke dossierstukken, en waarom ze worden genoteerd. Bovendien komt uit de interviews ook helder naar voren welke persoonsgegevens van slachtoffers relevant zijn voor een door de rechter te nemen beslissing. Omtrent deze onderwerpen is bij het afnemen van de interviews saturatie bereikt; geen nieuwe informatie diende zich aan in de laatste interviews. In grote lijnen kwam wat de verschillende respondenten zeiden overeen met elkaar. We verwachten daarom niet dat we andere onderzoeksresultaten zullen verkrijgen als meer respondenten geïnterviewd worden. De mening van respondenten over de vraag of persoonsgegevens structureel uit dossierstukken weggelaten kunnen worden, kan echter niet zonder meer worden doorgetrokken. De opvattingen hieromtrent waren persoonlijk, genuanceerd en verdeeld.

Eenzijdig perspectief

De onderzoeksresultaten van de interviews schetsen een goed beeld van de persoonsgegevens in het strafdossier en de strafvorderlijke relevantie daarvan. Interviews met rechters, raadsheren en rechters-commissarissen leveren wellicht het meest accurate beeld op van wanneer persoonsgegevens van slachtoffers relevant zijn voor de rechter. Zoals eerder gezegd, trad saturatie op bij de interviews van de

respondenten. Meer rechters interviewen zou daarom waarschijnlijk geen nieuwe onderzoeksresultaten opleveren. Dat laat onverlet dat het perspectief van andere actoren in de strafrechtketen, zoals advocaten, de officier van justitie en de politie, ook waardevol kan zijn voor de beoordeling van de strafvorderlijke relevantie van slachtoffergegevens. Overige actoren in de strafrechtketen hebben namelijk mogelijk andere belangen bij het vermelden van persoonsgegevens van slachtoffers in het strafdossier. Waar het bijvoorbeeld bij een locatieverbod voor rechters volstaat om een bepaald gebied te noemen, kan de verdediging een belang hebben bij het vermelden van het exacte adres van het slachtoffer, te weten het minimaliseren van de impact van de maatregel.

Voorts kunnen aan de aangedragen aanbevelingen in paragraaf 4.4.2 mogelijk praktische bezwaren kleven. Hierover kunnen we geen uitspraken doen, omdat we geen medewerkers van de politie of het OM hebben gesproken. Vervolgonderzoek naar de attitudes van medewerkers van de politie en het OM zou inzicht kunnen geven in de praktische haalbaarheid van het weglaten van persoonsgegevens uit het strafdossier.

5.2 Dossieronderzoek

Generaliseerbaarheid

Voor dit onderzoek is gepoogd om 240 dossiers te bestuderen. Dit is niet gelukt. Omdat de onderzoekers geen toestemming kregen voor inzage van de dossiers bij verschillende arrondissementsparketten van het OM, zijn uiteindelijk slechts zeventien strafdossiers geanalyseerd. De onderzoeksresultaten zijn hiermee beperkt extern valide. Door het beperkte aantal dossiers kunnen helaas geen uitspraken worden gedaan over het voorkomen van persoonsgegevens in dossiers van verschillende typen strafzaken. Zo is er bijvoorbeeld slechts één zedenzaak geanalyseerd en zijn er geen mensenhandelzaken geanalyseerd. Het zou zo kunnen zijn dat in dergelijke typen zaken meer of andere persoonsgegevens van slachtoffers vermeld staan. Door meer strafdossiers te analyseren, zouden uitspraken gedaan kunnen worden over de samenhang tussen het type delict en het vermelden van persoonsgegevens. De onderzoeksresultaten zouden dan ook generaliseerbaar zijn.

Literatuurlijst

Dreissen & Nauta 2012

W. Dreissen & O. Nauta, *Anonimiteit in het strafproces: De praktijk van de regeling beperkt anonieme getuige en de regeling bedreigd anonieme getuige in het strafproces*, Amsterdam: DSP-groep/WODC 2012.

Helsloot e.a. 2013

I. Helsloot, A. Schmidt, B. Tholen, D. de Vries, C. Grutters & M. de Vries, *Evaluatie Wet justitiële en strafvorderlijke gegevens*, Den Haag: WODC 2013.

Van der Leij 2015

J.B.J. van der Leij, *Privacyrecht en slachtoffers: Een studie naar de grondslagen en juridische kaders van privacy van slachtoffers*, Den Haag: WODC 2015.

Malsch, Dijkman & Akkermans 2015

M. Malsch, N. Dijkman & A.J. Akkermans, *Het zichtbare slachtoffer*, Amsterdam: NSCR/VU 2015.

Malsch e.a., Trema 2016

M. Malsch, N. Dijkman, J.B.J. van der Leij & A.J. Akkermans, 'De rechter en de privacy van het slachtoffer: ervaringen van slachtoffers met de strafzitting', *Trema* 2016, p. 195-203.

Schermer, Hagenauw & Falot 2018

B.W. Schermer, D. Hagenauw & N. Falot, *Handleiding Algemene verordening gegevensbescherming en Uitvoeringswet Algemene verordening gegevensbescherming*, Den Haag: Ministerie van Justitie en Veiligheid 2018.

Slachtofferhulp Nederland 2020

Slachtofferhulp Nederland, *Privacy van het slachtoffer. Feit of fictie?*, Utrecht: Slachtofferhulp Nederland 2020.

Stevens e.a. 2016

L. Stevens, B. de Wilde, S. Meijer, M. Cupido & E. Fry, *De tenlastelegging als grondslag voor de rechterlijke beslissing. Een rechtsvergelijkend onderzoek naar de inrichting van de tenlastelegging en de gebondenheid eraan bij het bewijs, de kwalificatie en de straftoemeting in Nederland, België, Frankrijk, Italië en Duitsland*, Amsterdam: VU/WODC 2016.

Topiclijst interview

I. Introductie:

Voorstellen, het doel van het interview beschrijven, het verloop van het onderzoek beschrijven, de anonimiteit benoemen, een schatting geven van de tijdsduur van het interview, uitleg geven over de opnameapparatuur en over wat er gebeurt met de opname van het interview.

Beschrijven wat wij verstaan onder persoonsgegevens van slachtoffers en strafvorderlijke relevantie.

II. Algemeen:

- Hoe lang werkzaam als rechter/rechter-commissaris?
-

III. Persoonsgegevens van het slachtoffer in het strafdossier en de strafvorderlijke relevantie

- Welke persoonsgegevens van slachtoffers komen voor in het dossier?
- Waar in het dossier komen deze gegevens voor? In welke stukken?
 - o Om welke persoonsgegevens gaat het?
 - o Waarom worden deze persoonsgegevens van slachtoffers in het dossier vermeld?
 - o
- Zijn de persoonsgegevens die in het dossier vermeld staan strafvorderlijk relevant (i.e. relevant voor een door u te nemen beslissing)?
- Zo ja, welke persoonsgegevens zijn dan (met name) strafvorderlijk relevant?
- ➔ Na eigen input van rechter(-commissaris), in chronologische volgorde van de fasen van het strafproces vragen naar de strafvorderlijke relevantie van persoonsgegevens van het slachtoffer (zie lijst).
- Voor welke beslissing zijn ze relevant?
- Zijn bepaalde persoonsgegevens van slachtoffers meer of minder relevant voor een door u te nemen beslissing? Verschilt de strafvorderlijke relevantie van persoonsgegevens wat betreft:
 - Delicttype
 - Ernst van het delict
 - Complexiteit van het delict
 - Of slachtoffer en verdachte elkaar (goed) kennen
 - Of de plaats-delict het adres van het slachtoffer is

Overig

- Welke mogelijkheden zijn er momenteel om te voorkomen dat persoonsgegevens van het slachtoffer in het dossier worden vermeld?
- Zijn er bepaalde persoonsgegevens van het slachtoffer die niet weggelaten kunnen worden uit het strafdossier?
- Zijn er daarnaast nog andere alternatieven denkbaar om te voorkomen dat persoonsgegevens van het slachtoffer in het dossier worden vermeld?

IV. Persoonsgegevens van het slachtoffer in de raadkamer en ter zitting en de strafvorderlijke relevantie

- Komt het voor dat persoonsgegevens van slachtoffers mondeling worden besproken in de raadkamer of ter terechtzitting?
 - o Op welke momenten is dat?
 - Welke persoonsgegevens worden in de raadkamer of tijdens het onderzoek ter terechtzitting besproken?
- Specifiek uitvragen over adresgegevens – wanneer worden die besproken?
- Waarom worden de persoonsgegevens van het slachtoffer tijdens de behandeling in de raadkamer of ter zitting vermeld of besproken?
 - Zijn de persoonsgegevens die in de raadkamer of ter zitting worden besproken strafvorderlijk relevant (i.e. relevant voor een door u te nemen beslissingen)?
 - Zo ja, welke persoonsgegevens zijn dan (met name) relevant voor een door u te nemen beslissing?
 - Voor welke strafvorderlijke beslissing zijn de persoonsgegevens relevant?
 - Zijn bepaalde persoonsgegevens meer of minder strafvorderlijk relevant?
 - Verschilt de strafvorderlijke relevantie van persoonsgegevens wat betreft:
 - Delicttype
 - Ernst van het delict
 - Complexiteit van het delict
 - Of slachtoffer en verdachte elkaar (goed) kennen
 - Of de plaats-delict het adres van het slachtoffer is

Overig

- Welke mogelijkheden zijn er momenteel om te voorkomen dat persoonsgegevens van het slachtoffer mondeling worden besproken in de raadkamer of ter terechtzitting?
- Zijn er daarnaast nog andere alternatieven denkbaar om te voorkomen dat persoonsgegevens van het slachtoffer mondeling in de raadkamer of ter zitting worden besproken?
- Zou het anders kunnen (zodat persoonsgegevens van slachtoffers niet mondeling besproken hoeven te worden in de raadkamer of ter zitting)?
- Zijn er bepaalde persoonsgegevens van het slachtoffer die niet onvermeld kunnen worden gelaten?

